

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Навчально-науковий інститут економіки і управління
Кафедра фінансів

«До захисту в ЕК»

«До захисту допущено»

Директор інституту

Завідувач кафедри

(підпис)

Олег ШЕРЕМЕТ
(ім'я та прізвище)

(підпис)

Лада ШПІНЯН
(ім'я та прізвище)

«__» _____ 2024 р.

«__» _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код та назва спеціальності)

освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування
на тему: **Оцінка фінансової стійкості промислового підприємства та розробка заходів її підвищення**

Виконала (в): здобувач 3 курсу

Ушакова Ольга Ігорівна
(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

(підпис)

Керівник: Шупарська Світлана Леонідівна
(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

(підпис)

Рецензент _____
(ім'я та прізвище)

(підпис)

Я, як здобувач (ка) Національного університету харчових технологій, розумію і підтримую політику університету з академічної доброчесності. Я, не надавав (ла) і не одержував (ла) незарядженої допомоги під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Здобувач (ка) _____
(підпис)

Київ – 2024 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інститут (факультет) Навчально-науковий інститут економіки і управління
Кафедра фінансів

Освітній ступінь бакалавр

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(код і назва)

Освітньо-професійна програма Фінанси, банківська справа та страхування»

(назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри фінансів

д.е.н., професор

Лада ШІРІНЯН

“ ___ ” _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Ушакова Ольга Ігорівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Оцінка фінансової стійкості промислового підприємства та розробка заходів її підвищення

керівник роботи Шупарська Світлана Леонідівна

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від “14” листопада 2023 року №935-КС

2. Строк подання здобувачем роботи 25 січня 2024 року

3. Вихідні дані до роботи підручники, навчальні посібники, періодичні видання, статті, фінансова та статистична звітність підприємства, дані бухгалтерського обліку

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

Вступ, Розділ 1. Теоретичні аспекти оцінювання та розробки заходів підвищення фінансової стійкості промислового підприємства, Розділ 2. Оцінка фінансової стійкості ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ», Розділ 3. Напрями підвищення фінансової стійкості та вдосконалення методики її оцінювання на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ», Висновки, Список використаних джерел, Додатки

5. Перелік графічного матеріалу

Рис. 1.1. Фактори впливу на фінансову стійкість промислового підприємства за місцем виникнення, Рис. 1.2. Чинники впливу на фінансову стійкість підприємства, Рис. 1.3. Класифікація чинників фінансової стійкості підприємства, Рис. 1.4. Концептуальні основи забезпечення фінансовою стійкістю промислового підприємства, Рис. 1.5. Групи показників фінансової стійкості промислового підприємства, Рис. 1.6. Етапи забезпечення фінансовою

стійкістю промислового підприємства в контексті необхідності розробки заходів щодо її підвищення, Рис. 1.7. Інструменти забезпечення фінансової стійкості промислового підприємства в контексті необхідності розробки заходів щодо її підвищення, Рис. 3.1. Структурна схема моделі забезпечення фінансової стійкості ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ», Рис. 3.2. Алгоритм методу формування оптимального товарного асортименту за допомогою оборотності товарних запасів на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ», Рис. 3.3. Матриця стратегії забезпечення фінансової стійкості ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ», Рис. 3.4. Матриця фінансових стратегій і темп зростання ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ».

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
I	Шупарська Світлана Леонідівна		
II	Шупарська Світлана Леонідівна		
III	Шупарська Світлана Леонідівна		

7. Дата видачі завдання 15 листопада 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вступ	15.11.2023	
2	Р.1. Теоретичні аспекти оцінювання та розробки заходів підвищення фінансової стійкості промислового підприємства	22.11.2023	
3	Р.2. Оцінка фінансової стійкості ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»	13.12.2023	
4	Р.3. Напрями підвищення фінансової стійкості та вдосконалення методики її оцінювання на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»	03.01.2024	
5	Висновки	11.01.2024	
6	Список використаних джерел	18.01.2024	
7	Додатки	25.01.2024	

Здобувач

_____ (підпис)

Керівник роботи

_____ (підпис)

Ольга УШАКОВА

(прізвище та ініціали)

Світлана ШУПАРСЬКА

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Ушакова О.І. «Оцінка фінансової стійкості промислового підприємства та розробка заходів її підвищення».

Кваліфікаційна робота на отримання освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» – Національний університет харчових технологій, Київ, 2024.

У кваліфікаційній роботі розглянуто теоретичні та прикладні проблеми оцінювання фінансової стійкості промислового підприємства та розробки заходів її підвищення.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

У вступі обґрунтовується актуальність теми та формулюються завдання подальшого дослідження.

У першому розділі роботи визначено сутність та значення фінансової стійкості промислового підприємства, а також встановлено роль основних факторів, що на неї впливають, встановлено основні засади забезпечення фінансової стійкості промислового підприємства в контексті потреби розробки заходів щодо її підвищення, досліджено методику оцінювання фінансової стійкості промислового підприємства.

У другому розділі кваліфікаційної роботи здійснена оцінка фінансової стійкості ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ».

У третьому розділі кваліфікаційної роботи обґрунтовано напрями підвищення фінансової стійкості та вдосконалення методики її оцінювання на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ».

Ключові слова: *фінансова стійкість, оцінка, ефективність, методи, напрями удосконалення, система показників.*

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ТА РОЗРОБКИ ЗАХОДІВ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1. Сутність, значення та фактори фінансової стійкості промислового підприємства.....	6
1.2. Засади забезпечення фінансової стійкості промислового підприємства в умовах розробки заходів щодо її підвищення.....	21
1.3. Методика оцінювання фінансової стійкості промислового підприємства	32
РОЗДІЛ II. ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»	41
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ».....	41
2.2. Оцінка фінансового стану ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ».....	47
2.3. Оцінка абсолютних і відносних показників фінансової стійкості на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ».....	53
РОЗДІЛ III. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ЇЇ ОЦІНЮВАННЯ НА ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»	63
3.1. Обґрунтування оптимальної моделі забезпечення фінансової стійкості на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ».....	63
3.2. Розробка комплексу заходів підвищення фінансової стійкості на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ».....	74
3.3. Вдосконалення методики оцінювання фінансової стійкості на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ».....	85
ВИСНОВКИ	97
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	102
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Фінансова стійкість промислового підприємства є однією з головних умов життєдіяльності, розвитку й забезпечення високого рівня конкурентоспроможності не лише самого підприємства, а й галузі промисловості загалом.

За допомогою оцінки фінансової стійкості виробляються стратегія і тактика розвитку підприємства, обґрунтовуються плани й управлінські рішення, здійснюється контроль за їхнім виконанням, виявляються резерви підвищення ефективності виробництва, оцінюються результати діяльності підприємства.

Окреслена проблема особливо актуалізується в сучасних кризових умовах, зумовлених світовою фінансовою кризою та російською війною проти України.

Фінансова стійкість передбачає спроможність своєчасного і повного виконання зобов'язань підприємства за розрахунками з бюджетом, споживачами, постачальниками, підрядниками, кредиторами, тобто можливість підприємства здійснювати всі потрібні грошові виплати і розрахунки.

Фінансова стійкість підприємства характеризується достатньою фінансовою забезпеченістю безперервності основних видів діяльності; фінансовою незалежністю від зовнішніх джерел фінансування; здатністю маневрувати власними коштами; достатнім забезпеченням матеріальних оборотних засобів власними джерелами покриття. Основою фінансової стійкості є раціональна організація і використання оборотних коштів.

Останніми роками питання забезпечення фінансової стійкості підприємства висвітлювали у своїх працях такі вітчизняні науковці: М.Д. Білик, І.О. Бланк, В.А. Забродський, Н.А. Кизим, Л.Н. Лахтінова, Є.В. Мних, Н.Ю. Невмержицька, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.В. Ткаченко, Г.В. Савицька, Ю.С. Цал-Цалко, Л.М. Шаблиста, Л.В. Шірінян та інші. Значний вклад у розробку методологічних і методичних підходів внесли зарубіжні вчені: М.С.

Абрютіна, В.В. Ковальов, В.І. Макар'єва, Е.В. Негашев, В.М. Родіонова, Р.С. Сейфулін, О.В. Сисоєва, М.А. Федотова, А.Д. Шеремет, Е. Альтман, Е. Дж. Долан, Дж. К. Ван Хорн та інші. Наукові здобутки перелічених вчених стали фундаментом для подальшого дослідження проблеми розробки дієвого механізму забезпечення фінансовою стійкістю підприємства, що є актуальним напрямом сталого функціонування суб'єктів господарювання та відповідної галузі промисловості загалом.

Однак не повністю вирішеним є розробка теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо забезпечення фінансової стійкості підприємства та розробки відповідних заходів її підвищення. Саме ці питання не повністю відображені у працях науковців.

Метою кваліфікаційної роботи є здійснення аналізу теоретичних та практичних аспектів оцінки фінансової стійкості промислового підприємства та розробка належних заходів її підвищення (на прикладі ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»).

Для досягнення даної мети було поставлено наступні **завдання**:

- визначити сутність та значення фінансової стійкості промислового підприємства, а також встановити роль основних факторів, що на неї впливають;
- встановити основні засади забезпечення фінансовою стійкістю промислового підприємства в контексті потреби розробки заходів щодо її підвищення;
- дослідити методику оцінювання фінансової стійкості промислового підприємства;
- надати організаційно-економічну характеристику діяльності ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»;
- оцінити фінансовий стан ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»;
- здійснити аналіз основних абсолютних та відносних показників фінансової стійкості досліджуваного підприємства;

- обґрунтувати оптимальну модель забезпечення фінансової стійкості ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»;
- розробити комплекс заходів забезпечення фінансової стійкості на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»;
- вдосконалити методику оцінювання фінансової стійкості на окресленому підприємстві.

Об'єктом дослідження є фактори впливу на фінансову стійкість підприємства харчової промисловості (на прикладі ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»).

Предмет дослідження – теоретико-методологічні та прикладні проблеми оцінювання фінансової стійкості та розробки заходів її підвищення на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ».

Інформаційну базу дослідження становлять відповідні законодавчі та нормативні документи, фінансова звітність підприємства, наукові літературні джерела.

Методологія та методика дослідження базуються на системному загальнотеоретичному осмисленні процесів забезпечення фінансової стійкості промислового підприємства.

Для досягнення поставленої в роботі мети використовувались економіко-статистичні, економіко-математичні методи, методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, порівняльних характеристик. Теоретичною та методологічною основою даної кваліфікаційної роботи стало вивчення й творче переосмислення основних досягнень вітчизняної й зарубіжної фінансової науки з проблем підвищення фінансової стійкості підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці рекомендацій щодо підвищення фінансової стійкості на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ».

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ТА РОЗРОБКИ ЗАХОДІВ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність, значення та фактори фінансової стійкості промислового підприємства

У сучасних умовах господарювання більшість підприємств мають дуже складне фінансове становище, значна частина прибутку носить інфляційний характер, не поліпшується положення і з платоспроможністю.

Такий стан економіки вимагає від підприємств підвищення ефективності виробництва, конкурентоспроможності продукції та послуг на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, ефективних форм господарювання і забезпечення виробництвом, подолання безгосподарності, активізації підприємництва, ініціативи і т. д. Для стабільного розвитку необхідне досягнення стійкості високого порядку – динамічної стійкості або стійкого розвитку [2, с. 94].

Однією з характеристик стабільного стану підприємства є його фінансова стійкість. Вона обумовлена як стабільністю економічного середовища, в рамках якого підприємство здійснює свою діяльність, так залежить і від результатів його функціонування, його активного і ефективного реагування на зміну внутрішніх і зовнішніх факторів.

У науковій літературі поняття «стійкість» ототожнюється з такими поняттями, як сталість (незмінність, постійність) та стабільність (забезпечення сталості). Кібернетичний підхід трактує стійкість як збереження незмінності деяких інваріант системи у процесі змін її стану. Економіко математичний підхід до визначення стійкості характеризується твердженням про умови, які забезпечують системі стан рівноваги або утримання її характерних ознак на відповідному рівні. Тобто основними концептуальними складовими визначення поняття «стійкість» є процесуальна та результативна.

Як результат стійкість означає здатність вистояти, протистояти і адаптуватися до дії екзогенних та ендогенних факторів. Як процес стійкість є наслідком взаємозв'язку взаємодіючих операцій системи, метою яких є генерація факторів рівноваги і створення фундаменту для подальшого розвитку.

Стійкість підприємства як економічна категорія, охоплює сукупність факторів, що забезпечують підприємству стан контрольованої рівноваги та здатність до сталого економічного зростання шляхом ефективного забезпечення діяльністю [24].

Виділяють такі види економічної стійкості: внутрішня, зовнішня, спадкова, загальна і фінансова. Головною компонентою економічної стійкості підприємства є його фінансова стійкість, за рахунок якої підприємство спроможне забезпечувати маркетингову та кадрову стійкість, сприяти розвитку виробничої та техніко-технологічної стійкості, підтримувати інвестиційну стійкість, підвищувати ефективність процесу забезпечення.

Отже, фінансова стійкість підприємства стає запорукою стабільного функціонування і розвитку підприємства. Аналіз економічної літератури показав, що, залежно від контексту дослідження, під фінансовою стійкістю підприємства розуміють характеристику стану фінансових ресурсів підприємства та результативність їх розміщення, фінансовий стан підприємства, ступінь залежності підприємств від залучених джерел фінансування, результат діяльності, стан рахунків підприємства, які гарантують його платоспроможність, ліквідність, прибутковість та кредитоспроможність [68, с. 134].

Фінансова стійкість підприємства – це головний компонент загальної стійкості підприємства, що є об'єктом фінансового забезпечення, його господарською діяльністю та характеризує стан фінансових ресурсів як забезпеченість пропорційного, збалансованого розвитку при збереженні платоспроможності, кредитоспроможності в умовах припустимого рівня ризику.

Якщо підприємство фінансово стійке, платоспроможне, то воно має ряд

переваг перед іншими підприємствами того ж профілю щодо отримання кредитів, залучення інвестицій, у виборі постачальників і в підборі кваліфікованих кадрів. Чим вище стійкість підприємства, тим більше воно незалежно від несподіваної зміни ринкової кон'юнктури і, отже, тим менше ризик опинитися на межі банкрутства.

Отже, існуючі трактування поняття «фінансова стійкість підприємства» деталізують її окремі фактори формування, ознаки, форми прояву і основні функції.

Проте слід зазначити, що фінансова стійкість підприємства є комплексною, багатофакторною, статично-динамічною економічною категорією. Тому в процесі її аналізу необхідно поєднати усі елементи системи фінансових відносин підприємства.

На такій підставі можна стверджувати, що фінансова стійкість промислового підприємства – це властивість підприємства, яка відображає в процесі взаємодії зовнішніх і внутрішніх факторів впливу досягнення стану фінансової рівноваги і здатність не лише утримувати на відповідному рівні протягом деякого часу основні характеристики діяльності підприємства, але й функціонувати та розвиватися.

В процесі функціонування кожне підприємство має зберегти не лише стійкість свого становища, але й збалансувати внутрішні можливості із впливом зовнішнього середовища для досягнення стану нової якості, що дасть змогу розвиватися [4, с. 94].

Аналіз фінансової стійкості підприємства дає змогу оцінити здатність підприємства адаптуватися до умов зовнішнього середовища та визначити ступінь його незалежності від зовнішніх джерел фінансування. Зміст і завдання аналізу фінансової стійкості підприємств випливають насамперед із функцій, які він виконує. З урахуванням підходів до аналізу господарської діяльності можна запропонувати і визначити декілька функцій фінансової стійкості. Існують певні принципи (вимоги), які повинні обов'язково виконуватися у

процесі організації, проведення і практичного використання результатів при проведенні аналізу фінансової стійкості підприємств.

Проведення аналізу фінансової стійкості підприємств на основі вказаних принципів може істотно збільшити ефективність і позитивні результати їх діяльності. Виходячи з періодичності проведення, аналіз фінансової стійкості підприємств може класифікуватися як щоденний, щотижневий, місячний, квартальний, річний.

Залежно від спектра досліджуваних питань аналіз фінансової стійкості підприємств можна підрозділити на два види [18, с. 211]: повний, коли вивчаються всі аспекти діяльності підприємства, тобто зовнішні і внутрішні його зв'язки; тематичний, коли розглядається тільки вузьке коло питань, що дає змогу виявити можливості поліпшення окремих напрямів діяльності підприємства.

За суб'єктами (користувачами) аналіз фінансової стійкості підприємств розрізняють на внутрішній, тобто для внутрішнього користування (результати аналізу являють собою комерційну таємницю), і зовнішній, що проводиться на підставі фінансової і статистичної звітності органами державного нагляду, акціонерами, інвесторами, аудиторамі.

У процесі аналізу фінансової стійкості слід використовувати таку методику, яка найбільшою мірою сприятиме його ефективності. Методика проведення будь-якого аналізу може включати способи, правила і заходи щодо найбільш доцільного виконання роботи. В аналізі фінансової стійкості методика являє собою сукупність аналітичних способів і правил дослідження діяльності підприємства, спрямованих на вивчення різних об'єктів аналізу, які допомагають одержати найбільш повну оцінку фінансової стійкості і прибутковості підприємства.

До основних завдань, які комплексно розв'язуються у процесі оцінки фінансової стійкості підприємства, відносяться наступні два завдання [74, с. 163]: а) встановлення позиції підприємства за розробленими фінансовими показниками, що зводиться до виявлення забезпеченості підприємства

оборотними засобами, правильності утворення запасів товарно-матеріальних цінностей, встановлення оптимального рівня заборгованості, виявлення економічних і фінансових результатів. Правильна оцінка позиції підприємства за фінансовими показниками може бути здійснена на основі їхнього системного і взаємозалежного аналізу; б) виявлення шляхів і можливостей подальшого поліпшення фінансової діяльності, тобто встановлення в процесі оцінки відхилень показників фінансової стійкості підприємства від критичних значень. Виявлення причин цих відхилень і розробка відповідних рекомендацій сприяють поліпшенню всієї виробничої діяльності підприємства.

Основними джерелами інформації для аналізу фінансової стійкості і фінансового стану в цілому є фінансова звітність, яка являє собою сукупність форм звітності, складених на основі даних фінансового обліку з метою представлення користувачам узагальненої інформації про фінансове становище і діяльність підприємства для прийняття ними визначених ділових рішень.

Вивчення фінансової стійкості дозволяє оцінити можливості організації забезпечувати безперебійний процес фінансово-господарської діяльності та ступінь покриття коштів, вкладених у активи власними джерелами.

Фінансовий стан промислового підприємства, його стійкість і стабільність залежать від результатів його виробничої, комерційної та фінансової діяльності. Якщо виробничий і фінансовий плани успішно виконуються, то це позитивно впливає на фінансовий стан підприємства. Навпаки, в наслідок спаду обсягів виробництва і продажів відбувається підвищення її собівартості, зменшення виручки і суми прибутку і як наслідок погіршення фінансового стану підприємства і його платоспроможності. Отже, стійкий фінансовий стан є підсумком грамотного, умілого керування всім комплексом факторів, що визначають результати господарської діяльності підприємства. Стале фінансове становище, у свою чергу, робить позитивний вплив на виконання виробничих планів і забезпечення потреб виробництва необхідними ресурсами. Тому фінансова діяльність як складова частина господарської діяльності повинна бути спрямована на забезпечення

планомірного надходження і витрачання грошових ресурсів, виконання розрахункової дисципліни, досягнення раціональних пропорцій власного і позикового капіталу і найбільш ефективно його використання [62, с. 153].

Визначення меж фінансової стійкості підприємства належить до числа найбільш важливих економічних проблем в умовах переходу до ринку, бо безпосередня фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності підприємства і відсутності у нього коштів для розширення виробництва, а надлишкова – буде перешкоджати розвитку, обтяжуючи витрати підприємства зайвими запасами і резервами.

Рис. 1.1. Фактори впливу на фінансову стійкість промислового підприємства за місцем виникнення

Фактори, які впливають на фінансову стійкість підприємства, класифікуються за такими ознаками: за місцем виникнення (зовнішні, внутрішні) (рис. 1.1); за важливістю результату (основні, другорядні); за структурою (прості, складні); за часом дії (постійні, тимчасові).

В процесі аналізу фінансової стійкості промислового підприємства особливу увагу слід приділяти внутрішнім факторам, які залежать від діяльності підприємства і на які воно має можливість впливати та якими управляти [59, с. 149].

Залежно від впливу означених вище факторів можна виділити такі види фінансової стійкості промислового підприємства: поточна (на момент проведення аналізу) і потенційна (перспектива нарощувати обсяги діяльності протягом певного часу і вихід на новий рівень фінансової рівноваги).

Тобто фінансова стійкість промислового підприємства у короткостроковому періоді означає досягнення стану рівноваги, у довгостроковому періоді – трансформування чинників стабілізації у фактори розвитку підприємства.

Самсонова К.В. [73, С. 129-130] подає наступну класифікацію чинників впливу на фінансову стійкість підприємств, поділяючи ці фактори на дві групи.

I. Не залежать від діяльності підприємства (зовнішні, або екзогенні, чинники):

1) загальноекономічні чинники: спад обсягу національного доходу; зростання інфляції; уповільнення платіжного обороту; нестабільність податкової системи; нестабільність регулюючого законодавства; зниження рівня реальних доходів населення; зростання безробіття;

2) ринкові чинники: зниження ємності внутрішнього ринку; посилення монополізму на ринку; істотне зниження попиту; зростання пропозиції товарів-субститутів; зниження активності фондового ринку; нестабільність валютного ринку;

3) природні чинники: кліматичні умови; ґрунтовий горизонт; гідрогеологічні умови; рельєф;

4) інші чинники: політична нестабільність; негативні демографічні тенденції; погіршення криміногенної ситуації.

II. Залежні від діяльності підприємства (внутрішні, або ендогенні чинники):

1) операційні чинники: неефективний маркетинг; неефективна структура поточних витрат (висока частка постійних витрат); низький рівень використання основних засобів; високий розмір страхових і сезонних запасів; недостатньо диверсифікований асортимент продукції; неефективний виробничий менеджмент;

2) інвестиційні чинники: неефективний фондовий портфель; висока тривалість будівельно-монтажних робіт; істотна перевитрата інвестиційних ресурсів; недосягнення запланованих обсягів прибутку за реалізованими реальним проектам; неефективний інвестиційний менеджмент;

3) фінансові чинники: неефективна фінансова стратегія; неефективна структура активів (низька їх ліквідність); надмірна частка позикового капіталу; висока частка короткострокових джерел залучення позикового капіталу; зростання дебіторської заборгованості; висока вартість капіталу; перевищення допустимих рівнів фінансових ризиків; неефективний фінансовий менеджмент.

Для забезпечення фінансової стійкості промислових підприємств необхідно так управляти цими чинниками, щоб нівелювати не активний вплив зовнішнього середовища. У ситуації, коли підприємство має стійку внутрішню структуру й об'ємні запаси, але зовнішнє середовище досить нестабільне, ефективними будуть дії зі застереженням зовнішніх загроз на ринку шляхом диверсифікації та модернізації бізнесу. Якщо господарююча одиниця має більше слабких сторін, ніж сильних, доцільним є або зосередження на дуже вузькому сегменті ринку, або вихід із ринку. У наукових виданнях зовнішнє середовище виступає як багаторівнева структура різних елементів, які є за межами підприємства проте різним чином впливають на його діяльність. Також виділяють і різні методи аналізу зовнішнього середовища.

Зовнішні чинники впливу в більшості випадків не підлягають

регулюванню зі сторони керівників певного підприємства задля забезпечення фінансової стійкості. Для структурування зовнішнього середовища доцільно використати методикау Т.Е.М.Р.Л.Е.С. (Technology, Economics, Market, Politics, Laws, Ecology, Society) [21]. Основні чинники зовнішнього середовища та їх групування за цієї методикою наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Основні чинники зовнішнього середовища за методикою Т.Е.М.Р.Л.Е.С.

[21]

Група чинників	Основні чинники групи	Напрямок аналізу чинників
Економічно-соціальні	<ul style="list-style-type: none"> - темпи розвитку національної економіки; - рівень галузево-регіонального розвитку; - динаміка і кон'юнктура ринку; - темп інфляції; - рівень безробіття; - державна політика у питаннях формування ціноутворення та розміру мінімальної заробітної плати; - швидкість зростання доходів громадян; - рівень та динаміка освіти та культури населення; - чисельність та структура населення. 	<ul style="list-style-type: none"> - оцінка попиту і пропозиції на цільовому ринку; - чутливість підприємства до вартості позикового капіталу; - аналіз тенденцій фондового та валютного ринку; - оцінка внутрішньогалузевої конкуренції; - опрацювання статистичних даних країни задля оцінки макроекономічних показників (рівень безробіття, рівень зайнятості, ВВП тощо); - вплив структури населення на діяльність суб'єкта господарювання.
Ситуаційно-політичні	<ul style="list-style-type: none"> - політична ситуація; - рівень політичної стабільності; - рівень корупції; - адміністративні перешкоди; - система забезпечення і охорони прав власності. 	<ul style="list-style-type: none"> - очікування рішень посадових осіб; - вплив реформ та програм уряду на діяльність підприємства; - оцінка політичних змін у країні.
Нормативно-правові	<ul style="list-style-type: none"> - нормативно-правове забезпечення у сфері трудових відносин та динаміка їх змін; - нормативно-правові акти у питаннях регулювання господарської діяльності; - законодавство в сфері оподаткування. 	<ul style="list-style-type: none"> - дослідження змін і тенденцій, як на рівні держави, так і на місцевому рівні, які прямо чи опосередковано можуть вплинути на діяльність підприємства; - оцінка впливу чинного законодавства на рівень конкуренції на ринку.
Технологічні	<ul style="list-style-type: none"> - розвиток нових технологій та можливість їх запровадження на підприємстві; - новітні стандарти техніки та обладнання. 	<ul style="list-style-type: none"> - аналіз можливостей підприємства вводити у виробничий процес новітні технології; - оцінка можливості запровадження нових методів отримання, зберігання та оброблення інформації.
Екологічні	<ul style="list-style-type: none"> нормативно-правове забезпечення та стандарти у сфері охорони здоров'я та екологічної безпеки. 	<ul style="list-style-type: none"> - аналіз впливу підприємства на екологію регіону; - оцінка діяльності конкурентів в екологічній сфері.

На фінансову стійкість підприємства впливає ціла низка чинників. З метою забезпечення окремими з них, посилення чи послаблення їх впливу на фінансову стійкість підприємства їх можна об'єднати в групи залежно від рівня виникнення та ступеня значущості.

За рівнем виникнення виділяють внутрішні та зовнішні чинники. Залежно від ступеня їх значущості виділяють чинники I рівня (базові), II рівня (похідні) та III рівня (деталізуючі).

Оскільки з різних причин виникають чинники, що впливають на фінансову стійкість, то при виборі методів забезпечення ними необхідно це врахувати. Якщо зовнішні чинники, що впливають на фінансову стійкість, викликані дією об'єктивних економічних законів і майже не залежать від діяльності підприємства, то внутрішнім чинникам властивий високий ступінь керованості, а характер їх зміни безпосередньо залежить від організації роботи самого підприємства.

Отже, вплив внутрішніх і зовнішніх чинників на фінансову стійкість промислового підприємства може бути різним, яким потрібно і можливо управляти в певних межах. За складом та ступенем значущості чинники, що впливають на фінансову стійкість, можна охарактеризувати так. Чинники I рівня – це узагальнюючі (базові) чинники, які є результатом впливу чинників II і III рівнів і водночас виступають генератором взаємодії більш дрібних чинників. До чинників I рівня відносять: фазу економічного розвитку системи; стадію життєвого циклу підприємства [5, с. 174].

Фаза економічного циклу розвитку економічної системи є базовим зовнішнім чинником, що впливає на фінансову стійкість підприємства. Залежно від фази економічного розвитку системи будуть різними темпи реалізації продукції, виробництва, їх співвідношення, рівень інвестицій підприємства у товарні запаси, доходів підприємства та населення.

Так, у період економічної кризи темпи реалізації продукції відстають від темпів її виробництва, зменшуються інвестиції в товарні запаси, що, у свою чергу, призводить до ще більшого скорочення збуту за одночасного зменшення

доходів підприємств і рівня доходів населення. Отже, знижується ліквідність підприємств та їх платоспроможність, що неодмінно негативно відбивається на ступені фінансової стійкості підприємства [42, с. 174].

Другим базовим чинником I рівня виступає стадія життєвого циклу промислового підприємства. Вона є основоположним чинником при визначенні загальноекономічної мети діяльності підприємства, для досягнення якої будуть спрямовані всі інші його стратегії (стратегія забезпечення обсягами діяльності, стратегія забезпечення власним та позиковим капіталом, фінансова стратегія).

На рівні підприємства необхідно велику увагу приділяти з'ясуванню специфіки кожної окремої стадії його розвитку, оскільки специфіка кожної окремої стадії розвитку підприємства буде визначати також потенційні його можливості щодо забезпечення обсягів діяльності, а отже, величини прибутку, формування приросту активів та їх фінансування за рахунок окремих видів джерел, зокрема власними фінансовими ресурсами в необхідному обсязі з метою самофінансування, і разом із цим опосередковано формуватиме певний ступінь фінансової стійкості та стабільності фінансової діяльності підприємства.

Чинники II рівня – похідні. Вони є результатом дії основоположних (базових) чинників (фази економічного розвитку системи та стадії життєвого циклу підприємства). До складу чинників II рівня (похідних) належать: середній рівень доходів населення; демографічна ситуація; соціальна політика держави; податкова політика держави; грошово-кредитна політика; амортизаційна політика; загальний рівень стабільності; стратегія забезпечення обсягами діяльності; стратегія забезпечення активами; стратегія забезпечення капіталом; стратегія забезпечення грошовими потоками [7, с. 169].

Чинники II рівня бувають як зовнішніми, так і внутрішніми. Зовнішні чинники – це такі, вплив яких пов'язаний з характером державного регулювання (податкова, грошово-кредитна, амортизаційна, соціальна, демографічна політика тощо). Від ступеня відповідності видів, напрямів, методів цього регулювання і фази економічного циклу залежатиме характер та

глибина впливу деталізуючих чинників, або чинників III рівня. До внутрішніх похідних чинників II рівня, що забезпечують фінансову стійкість, належать стратегія забезпечення обсягами діяльності підприємства, політика забезпечення його активами, власним і позиковим капіталом.

Розроблена стратегія передбачає загальну потребу в активах, їх оптимальну структуру при одночасному визначенні джерел фінансування цієї потреби та оптимізації структури капіталу, що, у свою чергу, є гарантом досягнення ефективної пропорційності між коефіцієнтом фінансової прибутковості та коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства. Досягнення необхідної пропорційності між коефіцієнтом прибутковості та коефіцієнтом фінансової стійкості має бути основною метою підприємства, оскільки це один із чинників, який сприяє максимізації його ринкової вартості [72, с. 119].

Чинники III рівня – є деталізуючими. За допомогою їх з'ясовують і деталізують механізм впливу на фінансовий стан підприємства похідних чинників. До чинників III рівня (деталізуючих) відносять: рівень конкуренції; рівень інфляції; склад та структуру активів; стратегію забезпечення власними фінансовими ресурсами та позиковим капіталом; стратегію забезпечення ризиком.

Вплив чинників III рівня на фінансову стійкість є різним. Тому за їх значимістю одним із найважливіших внутрішніх чинників фінансової стійкості є оптимізація складу та структури активів підприємства. Аналогічним за своїм впливом є також правильний вибір стратегії забезпечення активами.

Значною мірою фінансова стійкість промислового підприємства залежить від якості політики забезпечення поточними активами, від того, який загальний обсяг оборотних коштів має підприємство, який розмір запасів та активів у грошовій формі. При зменшенні виробничих запасів та зростанні ліквідних активів підприємство може отримувати більший обсяг прибутку за рахунок залучення в оборот додаткових коштів, однак разом із цим виникає ризик неплатоспроможності підприємства. Оптимізація забезпечення поточними активами полягає в тому, щоб забезпечити достатньо високий рівень

прибутковості активів при одночасній мінімізації ризику втрати платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості [32, с. 164].

Другим за своєю значущістю внутрішнім чинником III рівня є стратегія забезпечення капіталом – оптимізація складу та структури джерел фінансування активів, власних фінансових ресурсів, а також правильний вибір політики забезпечення ними. Зі збільшенням обсягу власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел збільшуються також потенційні можливості підприємства. Важливим є як загальний розмір прибутку, так і структура його розподілу, а саме та частка, яка спрямовується на реінвестиційні цілі.

Таким чином, політика розподілу та використання прибутку є одним із основних внутрішніх деталізуючих чинників, що впливають на фінансову стійкість підприємства.

На фінансову стійкість промислового підприємства значний вплив мають кошти, що додатково мобілізуються на ринку позичкового капіталу. Збільшення позикового капіталу, з одного боку, приводить до зростання прибутковості власного капіталу, а з другого – надмірне зростання частки позикового капіталу призводить до зниження фінансової стійкості підприємства, зростання ризику втрати платоспроможності та фінансової незалежності.

Отже, у цьому зв'язку особливо важливим є чинник умілого використання ефекту фінансового левериджу і забезпечення оптимізації структури капіталу підприємства [49, с. 134].

Вплив зовнішніх чинників III рівня на фінансову стійкість особливо зростає на стадії економіки кризового періоду. З фінансовою стійкістю підприємства тісно пов'язаний обсяг платоспроможного попиту населення, оскільки зростання обсягу попиту є стимулом до розширення обсягу його діяльності. Останнє потребує зростання активів підприємства, що, у свою чергу, обумовлює необхідність пошуку додаткових джерел фінансування цього приросту. Залучення додаткових джерел фінансування призводить до

структурних змін у складі джерел фінансування активів, а отже, відповідно впливає на ступінь фінансової стійкості підприємства.

Падіння платоспроможного попиту, яке характерне для кризового періоду функціонування економіки, призводить до загострення конкурентної боротьби та підвищення рівня конкуренції на ринках різних типів. Гострота конкурентної боротьби – не менш важливий зовнішній чинник фінансової стійкості, оскільки така боротьба призводить до кон'юнктурних змін на товарних, ресурсних та фінансових ринках, що, у свою чергу, є причиною змін цін на продукцію підприємства (що впливає на можливі обсяги реалізації), на матеріальні ресурси (що змінює витрати на виробництво та реалізацію), на фінансові ресурси (що відбивається на можливості залучення підприємством позикових коштів).

Усі ці зрушення відразу відбиваються позитивно чи негативно – залежно від характеру змін зовнішніх чинників на ступені фінансової стійкості підприємства [11, с. 126].

Зовнішнім фактором III рівня, що впливає на фінансову стійкість, є рівень інфляції. Порівняно зі стабільним етапом розвитку в умовах економічної кризи зростає вплив інфляції, що негативно відбивається на ступені фінансової стійкості підприємства, оскільки зменшується обсяг його чистого прибутку. Це призводить до зниження обсягу власних фінансових ресурсів, які формуються за рахунок внутрішніх джерел. Зменшення власних фінансових ресурсів підприємств при стабільній чи зростаючій потребі в ресурсах обумовлює необхідність їх запозичення у значно більших обсягах, а це означає, що ціна на позикові ресурси зростатиме, ускладнюватиметься можливість їх використання для збільшення прибутковості власного капіталу, внаслідок чого зросте вартість капіталу підприємства. Усе це в сукупності сприяє зниженню ринкової вартості підприємства [4].

Загалом механізм впливу чинників можна візуально побачити на рис.

1.2.

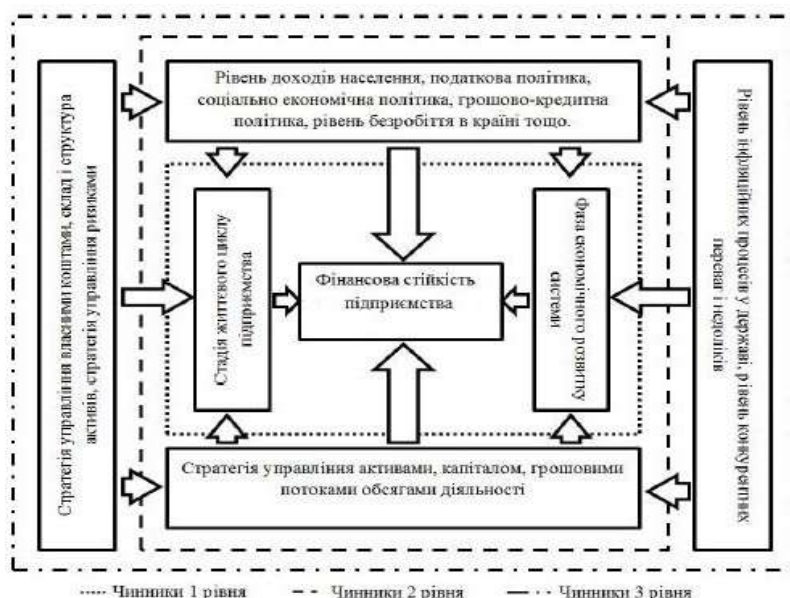

Рис. 1.2. Чинники впливу на фінансову стійкість підприємства

[Складено за: 6; 59; 69]

Отже, розв'язок проблеми забезпечення фінансової стійкості передбачає аналіз внутрішніх та зовнішніх факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства. З огляду на сказане ми пропонуємо таку їх класифікацію (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Класифікація чинників фінансової стійкості підприємства [35]

Підприємство, як відкрита система та самостійний учасник ринкових відносин, має унікальну структуру внутрішнього та зовнішнього середовища, тобто «зіштовхується» з унікальним, властивим тільки йому, набором факторів втрати фінансової стійкості і платоспроможності, притаманним конкретному сегменту ринку.

Тому розробка унікальної, персональної системи забезпечення чинниками втрати фінансової стійкості дасть змогу ідентифікувати основні чинники впливу на фінансову стійкість, визначити періодичність проведення контролю та результативність, ефективність таких дій.

Таким чином, фінансова стійкість є найважливішою характеристикою фінансово-економічної діяльності промислового підприємства в умовах ринкової економіки.

Якщо підприємство фінансово стійке, то воно має перевагу перед іншими підприємствами того ж профілю та залучень інвестицій, в отриманні кредитів, у виборі постачальників і в підборі кваліфікованих кадрів.

1.2. Засади забезпечення фінансової стійкості промислового підприємства в умовах розробки заходів щодо її підвищення

Забезпечення фінансовою стійкістю промислового підприємства є одним з найбільш значимих функціональних напрямів системи фінансового менеджменту, який досить тісно пов'язаний з іншими системами забезпечення, органічно входить до системи забезпечення доходами та витратами, рухом активів, капіталу і грошових потоків, забезпечення структурою капіталу, показниками ліквідності та платоспроможності, ділової активності, рентабельності, іншими аспектами його діяльності.

Важливість для промислового підприємства підтримувати стабільну діяльність свідчить про необхідність розробки концептуальних основ забезпечення фінансовою стійкістю, авторське бачення яких подано на рис. 1.4.

Під забезпеченням фінансовою стійкістю промислового підприємства доцільно розуміти систему принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням такого стану фінансових ресурсів і активів, їх формування та розподілу, яка б дозволила підприємству розвиватися на основі зростання прибутку та капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності та забезпечення і підтримання його фінансової рівноваги.

Під об'єктом забезпечення фінансовою стійкістю зазначено всі сфери діяльності підприємства, які забезпечують його функціонування в ринкових умовах.

Суб'єкт забезпечення як підсистема управлінського процесу включає керівників і менеджерів фінансових служб, які координують фінансово-господарську діяльність підприємства для забезпечення стабільної прибуткової діяльності.

На наш погляд, мета забезпечення фінансовою стійкістю промислового підприємства полягає в постійній підтримці заходів, спрямованих на запобігання кризовим ознакам втрати стабільності діяльності, платоспроможності та кредитоспроможності.

Незважаючи на те, що фінансова стійкість підприємства забезпечується на довгострокову перспективу, проблеми з її забезпеченням можуть виникати вже в поточному періоді у зв'язку із накопиченням кредиторської заборгованості та боргів за отриманими кредитами.

Отже, запобігання втраті стійкого стану необхідно постійно приділяти увагу, відстежуючи прояви затримки платежів покупцями продукції, прогнозуючи витрачання коштів на сплату кредитних зобов'язань, податкових платежів та витрат за іншими напрямками, тобто слід підтримувати збалансований рух грошових коштів.

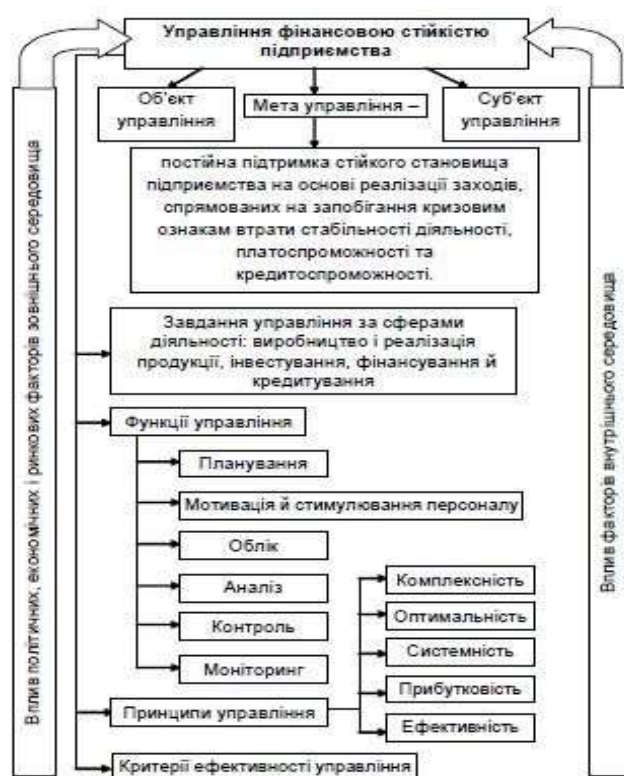

Рис. 1.4. Концептуальні основи забезпечення фінансовою стійкістю промислового підприємства

Для досягнення поставленої мети (забезпечення фінансовою стійкістю) у необхідно вирішувати комплекс завдань за кожною сферою діяльності підприємства.

Так, ефективне забезпечення фінансовою стійкістю залежить від узгодження виробничих і збутових процесів, тобто продукція, яка виробляється, має повністю задовольняти потреби споживачів і реалізовуватися згідно з графіком продажів. Мінімізація залишків готової продукції сприяє прискоренню оборотності оборотних активів, зростанню прибутків і стійкості підприємства.

Обґрунтоване залучення позикових коштів для оновлення виробничих потужностей дозволить отримати конкурентні переваги: зменшити витрати на випуск продукції, збільшити обсяг її реалізації. У процесі фінансування діяльності слід досліджувати структуру власних і позикових коштів з метою збереження фінансової стійкості.

Такі сфери діяльності, як інвестування й кредитування пов'язані з

вивільненням коштів з обігу, що негативно віддзеркалюється на стабільності підприємства, тому в процесі забезпечення фінансовою стійкістю доречно враховувати, чи буде достатнім розмір додаткового прибутку для погашення заборгованості за розрахунками, що виникли. Також необхідно спланувати джерела покриття витрат у поточному періоді, тобто збалансувати й синхронізувати рух коштів.

Мета й завдання забезпечення фінансовою стійкістю реалізуються шляхом здійснення функцій забезпечення. Основними функціями, що дозволяють забезпечувати фінансову стійкість, є такі [89]:

- планування руху капіталу підприємства відповідно до виробничих потреб. Особливу увагу слід приділяти узгодженості платежів і надходження коштів у короткостроковому періоді, що дозволить не тільки виявити проблемні строки розрахунків, але й установити резерви коштів для майбутніх операцій;

- мотивація та стимулювання персоналу (менеджерів фінансових служб усіх рівнів). Реалізація цієї функції сприяє більш відповідальному ставленню до виконання обов'язків, організує діяльність менеджерів, зменшує рівень впливу суб'єктивних людських факторів і дозволяє більш вчасно реагувати на фінансові негаразди, що виникають у процесі ведення фінансово-господарської діяльності;

- облік фінансової інформації, яка пов'язана з формуванням і використанням капіталу підприємства, вхідних і вихідних грошових потоків.

Функція обліку дозволяє отримати дані для аналізу й прогнозування фінансової стійкості підприємства;

- аналіз фінансової інформації, що здійснюється на основі узагальнюючих показників оцінки фінансової стійкості, визначення джерел покриття запасів, дослідження структури капіталу та ресурсів підприємства;

- контроль за виконанням розроблених фінансових планів і досягненням нормативних значень показниками оцінки фінансової стійкості. Реалізація цієї функції дозволяє контролювати процес реалізації стратегій

розвитку підприємства на довгострокову перспективу й уживати заходів для підтримки фінансової стійкості;

- моніторинг ефективності забезпечення фінансовою стійкістю підприємства у процесі реалізації заходів щодо покращення або збереження існуючого фінансового становища, ураховуючи, що можливі проблеми з платоспроможністю, кредитоспроможністю, ліквідністю, рентабельністю тощо мають прямий вплив на стійкість усієї діяльності.

Таблиця 1.2

**Критерії ефективності забезпечення фінансової стійкості
промислового підприємства [29]**

Сфери діяльності	Критерії ефективності забезпечення
Виробництво продукції	Забезпеченість матеріальних оборотних активів джерелами формування
Реалізація продукції	Задовільність структури ресурсів підприємства
Інвестування вільних коштів	Відповідність наявних джерел фінансування потребам у ресурсах
Фінансування	Задовільність структури капіталу підприємства
Кредитування продажу продукції	Відповідність наявних джерел фінансування потребам у ресурсах

Зазначені функції забезпечення фінансовою стійкістю реалізуються за всіма сферами діяльності підприємства.

У табл.1.2 [29] визначено основні критерії забезпечення стійкістю за сферами діяльності, які підтверджують ефективність забезпечення й свідчать про забезпечення цього стану в довгостроковій перспективі.

За даними табл. 1.2 видно, що такі сфери, як інвестування й кредитування мають один критерій ефективності забезпечення, оскільки передбачають відповідно вкладення власних коштів й затримку в отриманні коштів, тобто відсутність на певний час цих джерел фінансування активів і джерел погашення зобов'язань.

Мета забезпечення фінансовою стійкістю підприємства досягається через дотримання певних принципів забезпечення, серед яких за основні виділено

такі [89]:

1) комплексність вирішення завдань і досягнення мети забезпечення стійкістю за сферами діяльності, функціями забезпечення, різними видами й типами стійкості, періодами забезпечення;

2) оптимальність темпів розвитку підприємства й обсягів залучення позикових коштів; оптимальність співвідношення власного й позикового капіталу як ознака забезпечення фінансової стійкості на всіх етапах забезпечення;

3) системність в оцінці й прогнозуванні стійкості: урахування впливу системи внутрішніх і зовнішніх факторів, ризикових ситуацій, змін у виробничому процесі, які задають напрями розвитку фінансово-економічної діяльності;

4) прибутковість господарської діяльності як запорука вчасних і повних розрахунків із кредиторами, стабільності діяльності в поточному періоді, незалежність від негативного впливу зовнішнього середовища та внутрішніх непередбачуваних подій, пов'язаних із виробництвом продукції - простоїв, несвоєчасним постачанням сировини, відсутністю запчастин для ремонту обладнання тощо;

5) ефективність забезпечення фінансовою стійкістю досягається завдяки обґрунтованості рішень щодо забезпечення різними сферами й процесами діяльності на всіх рівнях функціональних підрозділів, їх узгодженості на кожному етапі реалізації, послідовності виконання розроблених напрямів функціонування відповідно до поточних, тактичних і стратегічних задач.

Класифікаційними ознаками для визначення типу фінансової стійкості є: час проведення оцінки, рівень забезпеченості запасів джерелами їх формування, рівень фінансової стійкості, характер прояву у часі, фінансова стійкість як певний фінансовий стан.

Узагальнюючи методичні підходи до забезпечення фінансовою стійкістю, представляється доцільною класифікація показників оцінки фінансової

стійкості підприємства за такими ознаками: за елементами оцінки, за рівнем значимості, за характером визначення і за можливістю визначення нормативного значення.

У цілому методичний інструментарій забезпечення фінансовою стійкістю промислових підприємств можна представити такими групами показників (рис. 1.5) [20].

На сьогодні підприємства мають суттєві проблеми щодо забезпечення фінансової стійкості, що обумовлено, насамперед, недостатнім та неефективним забезпеченням структурою їх капіталу та активів.

У результаті оцінки фінансової стійкості підприємств на основі використання часткових показників стає можливим визначення таких суттєвих проблем, пов'язаних: по-перше, з інтерпретацією результатів розрахунків окремих часткових показників фінансової стійкості; по-друге, з неоднозначністю оцінки результатів розрахунків, яка проявляється у тому, що частина показників певної групи характеризує фінансову стійкість з позитивного боку (наприклад, структура капіталу), а інша частина – з негативного (наприклад, структура активів), що призводить до неможливості надати однозначне тлумачення рівня фінансової стійкості.

Кризовий та передкризовий стан певної частини підприємств України обумовлюють необхідність розробки нових, більш досконалих методичних підходів до забезпечення фінансовою стійкістю.

Характерними ознаками фінансової кризи підприємства є: зменшення попиту на продукцію підприємства, і, як наслідок, зниження обсягів виробництва; зростання заборгованості перед постачальниками, державним бюджетом, банками тощо; затримки з виплатою заробітної плати працівникам [62, с. 180].

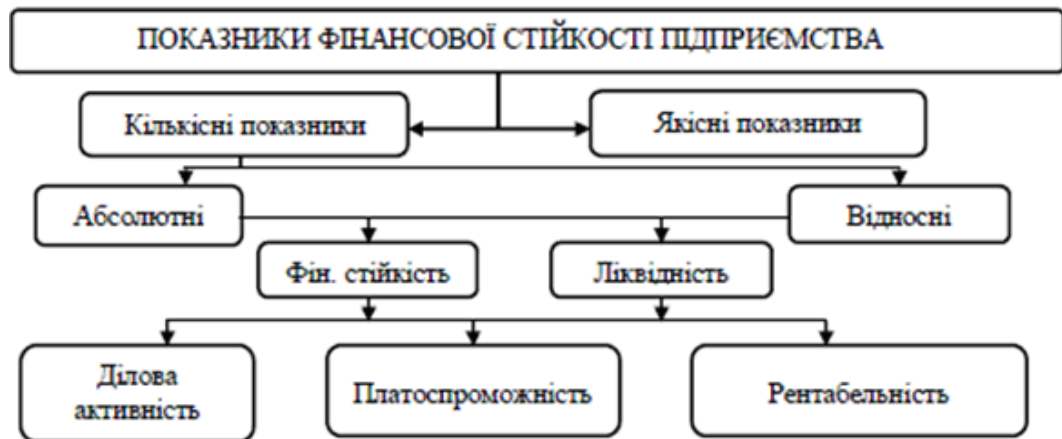

Рис. 1.5. Групи показників фінансової стійкості промислового підприємства [20]

Перспективним напрямом в управлінні фінансово-економічною діяльністю підприємств є розробка процесу забезпечення їх фінансовою стійкістю, який би забезпечував прийняття оперативних та стратегічних управлінських фінансових рішень.

Його сутність можна визначити як систему принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, які на основі діагностики фактичного стану фінансової стійкості, визначення чинників, що дестабілізують стійкість розвитку та оцінки індикаторів фінансово стійкого розвитку, дозволяють привести у відповідність цілі та завдання діяльності підприємства до умов внутрішнього і зовнішнього середовища, забезпечити збалансованість між необхідним обсягом фінансових потреб і фактичним фінансово-ресурсним потенціалом на певній стадії та фазі життєвого циклу підприємства.

Послідовність етапів процесу забезпечення фінансовою стійкістю підприємства наведено на рис. 1.6.

Для оцінки стану фінансової стійкості підприємства, а саме стану еталонної чи достатньої фінансової стійкості, фінансової нестійкості, на основі даних бухгалтерського балансу пропонуються до використання ключові індикатори платоспроможності, ліквідності, фінансової стійкості, ділової

активності та рентабельності, розрахунок яких базується на основі відповідних співвідношень між статтями балансу.

За результатами оцінювання ключових і підсумкового індикаторів можна діагностувати фактичний стан підприємства, а саме: стійкий або нестійкий стан підприємства на ринку; керований або слабокерований процес розвитку підприємства; дія дестабілізуючих чинників є оборотною або безповоротною (некерованою).

Після того як підприємству поставлено діагноз, стає можливим вибір типу забезпечення його виробничо-господарською та фінансовою діяльністю. В умовах нестабільності, невизначеності та динамічності економічного середовища найбільш прийнятним підходом до забезпечення фінансовою стійкістю підприємства є параметричне адаптивне забезпечення за результатами з елементами раннього запобігання впливу зовнішніх дестабілізуючих чинників.

При виборі методів забезпечення фінансовою стійкістю підприємства зміст процесу забезпечення слід розглядати як сукупність трьох елементів: інформації, організації забезпечення й безпосередньо процесу забезпечення.

Відповідно до сучасної концепції забезпечення реалізацію цілей і завдань забезпечення фінансовою стійкістю підприємства необхідно вирішувати на двох рівнях: стратегічному (визначає мету оновлення системи) та оперативному (обумовлює напрями вдосконалення системи).

Виділення цих рівнів обумовлене, по-перше, необхідністю врахування чинника часу – умов забезпечення фінансово стійкого розвитку підприємства в коротко-, середньо- та довгостроковому періодах, а по-друге, конкретизацією змісту рівнів фінансової стійкості підприємства та відповідної компетенції в галузі забезпечення.

На оперативному рівні має йти мова про забезпечення безперервністю виробничого процесу та процесу кругообігу капіталу підприємства. Як критерії ефективності забезпечення на цьому рівні може використовуватися оцінювання динаміки показників фінансової стійкості та ліквідності. Саме на цьому рівні

відбувається коригування методів аналізу й оцінювання чинників, що дестабілізують і дезактивують розвиток підприємства.

Об'єктом забезпечення на стратегічному рівні є конкурентоспроможність підприємства та його ринкова вартість, тому як критерії ефективності слід використовувати оцінювання динаміки показників рентабельності та ділової активності. У свою чергу, це припускає проведення моніторингу внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування підприємства, а також середовища його найближчого оточення.

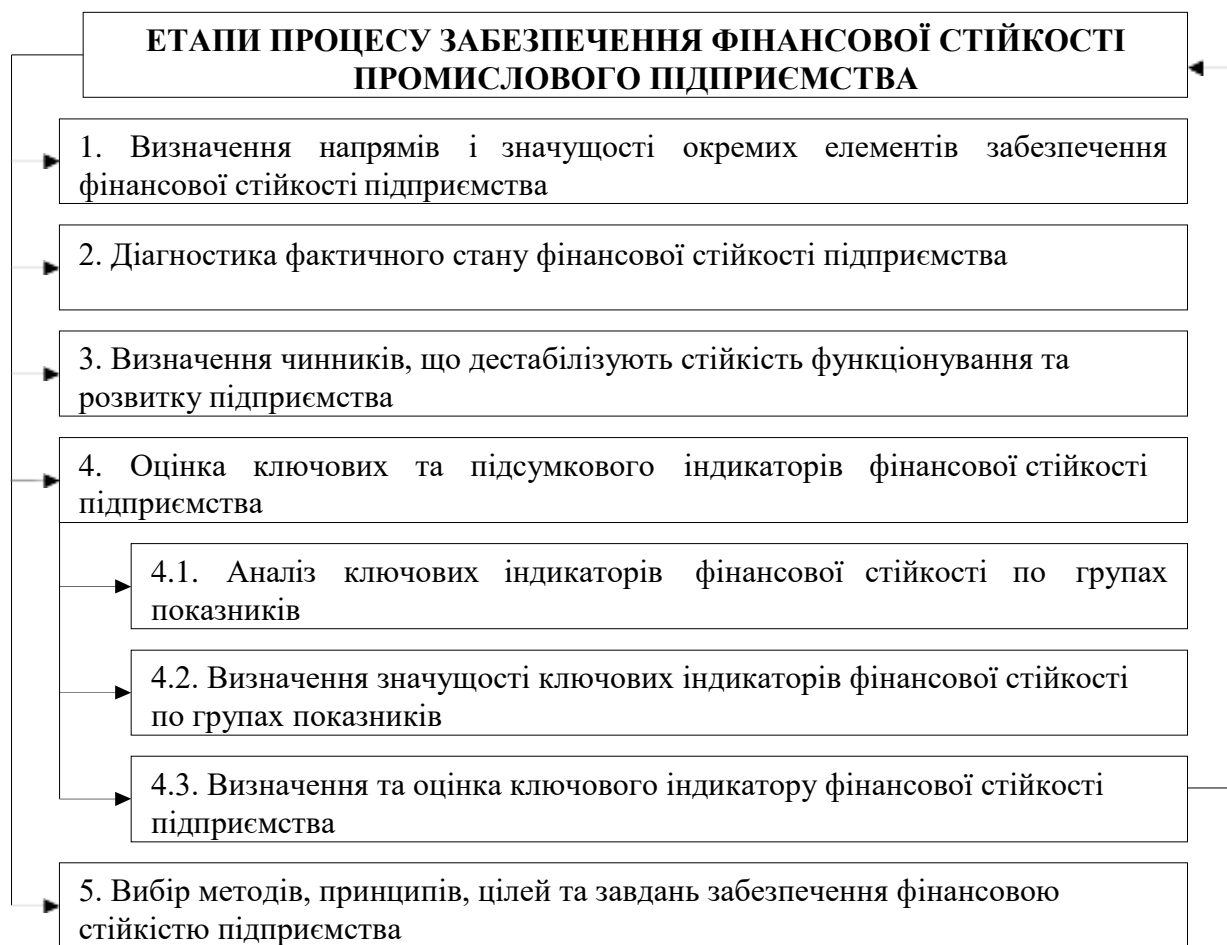

Рис. 1.6. Етапи забезпечення фінансовою стійкістю промислового підприємства в контексті необхідності розробки заходів щодо її підвищення

Для оцінювання ефективності забезпечення фінансовою стійкістю промислового підприємства на оперативному, тактичному і стратегічному рівнях рекомендується використовувати методи порівняльного аналізу, середніх величин, витратний, прибутковий і опційний, а також методи

рейтингового оцінювання фінансового стану підприємства.

Таким чином, підвищення фінансової стійкості передбачає створення науково обґрунтованої концепції її забезпечення, орієнтованої на збільшення частки власних коштів у загальному обсязі ресурсів, що сприяє ефективному використанню позикових коштів, а також залученню зовнішніх джерел фінансування, що можливо шляхом застосування інструментів фінансового менеджменту (рис. 1.7).

Рис. 1.7. Інструменти забезпечення фінансової стійкості промислового підприємства в контексті необхідності розробки заходів щодо її підвищення

Розглянуті етапи процесу забезпечення фінансовою стійкістю підприємства є сукупністю функцій забезпечення, впорядкованих у логічній послідовності їх виконання. У цьому випадку йдеться про забезпечення за замкненим циклом або з використанням ефекту зворотного зв'язку. Вважається, що реалізація функцій, передбачених цим управлінським циклом, забезпечить

фінансово стійкий характер розвитку промислового підприємства.

1.3. Методика оцінювання фінансової стійкості промислового підприємства

Основне завдання аналізу фінансової стійкості полягає у визначенні спроможності підприємства протистояти негативній дії різних факторів (зовнішніх, внутрішніх та непередбачуваних), що впливають на його фінансовий стан.

Результатом такого аналізу повинен бути висновок щодо його спроможності здійснювати господарську діяльність, отримувати прибуток в умовах економічної самостійності, а також вірогідність збереження такого стану підприємства [3].

Можливість ефективного оцінювання фінансової стійкості підприємства та стійкості його протидії факторам зовнішнього середовища, зокрема податкового, забезпечить фахівців необхідним інструментарієм, щодо виявлення та попередження небажаних явищ у діяльності.

Виходячи з визначення фінансової стійкості підприємства як головної компоненти загальної стійкості підприємства, що є об'єктом фінансового забезпечення, його господарською діяльністю та характеризує стан фінансових ресурсів як забезпеченість пропорційного, збалансованого розвитку при збереженні платоспроможності, кредитоспроможності в умовах припустимого рівня ризику, можна стверджувати, що забезпечення фінансовою стійкістю підприємства є системою принципів та методів розроблення і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням постійного зростання прибутку, збереженням платоспроможності і кредитоспроможності, підтриманням фінансової рівноваги.

Для характеристики фінансової стійкості підприємства використовується система абсолютних і відносних показників.

Найбільш узагальнюючими абсолютними показниками фінансової стійкості є відповідність або невідповідність джерел коштів для формування запасів і затрат, тобто різниця між сумою джерел коштів і сумою запасів і витрат. Для оцінки стану запасів і витрат використовують дані групи статей “Запаси” II розділу активу балансу.

Для характеристики джерел формування запасів визначають три основних показники: а) наявність власних обігових коштів (ВОК) – визначається як різниця між капіталом і резервами та необоротними активами.

Цей показник характеризує чистий оборотний капітал. Його збільшення порівняно з попереднім періодом свідчить про подальший розвиток діяльності підприємства. У формалізованому вигляді наявність обігових коштів можна записати [62, с. 153]:

$$\text{ВОК} = \text{КіР} - \text{ПА} = \text{П1} - \text{А1} \quad (1.1)$$

де КіР – сума капіталу і резервів; ПА – позаобігові активи; П1 – перший розділ пасиву балансу; А1 – перший розділ активу балансу.

б) наявність власних і довгострокових позикових джерел формування запасів і витрат (ВД) – визначається шляхом збільшення значення попереднього показника на суму довгострокових пасивів:

$$\text{ВД} = \text{ВОК} + \text{ДП} = \text{П1} + \text{П3} - \text{А1} \quad (1.2)$$

де ДП – довгострокові зобов’язання; П3 – третій розділ пасиву балансу.

в) загальний розмір основних джерел формування запасів і витрат (ЗВ) визначається шляхом збільшення попереднього показника на суму короткострокових позичкових коштів:

$$\text{ЗВ} = \text{ВД} + \text{КПК} \quad (1.3)$$

де КПК – короткострокові позикові кошти.

Цим трьом показникам наявності джерел формування запасів відповідають три показники забезпеченості запасів джерелами їхнього формування:

а) надлишок (+) або нестача (–) власних обігових коштів (ВОК):

$$\text{ВОК} = \text{ВОК} - \text{З} \quad (1.4)$$

де Z – запаси.

б) надлишок (+) або нестача (–) власних та довгострокових джерел формування запасів ($\Delta ВД$):

$$\Delta ВД = ВД - Z \quad (1.5)$$

в) надлишок (+) або нестача (–) загальної величини основних джерел формування запасів ($\Delta ЗВ$):

$$\Delta ЗВ = ЗВ - Z \quad (1.6)$$

Виокремлення трьох показників забезпеченості запасів і витрат джерелами їх формування дозволяє класифікувати фінансові ситуації на підприємствах за ступенем їх стійкості.

Відповідно до показника забезпечення запасів і витрат власними та позиковими коштами можна назвати такі типи фінансової стійкості підприємства [61, с. 174]:

а) абсолютна стійкість фінансового стану $S = (1;1;1)$ – для забезпечення запасів достатньо обігових коштів, платоспроможність підприємства гарантована. Більше того, її навряд чи можна розглядати як ідеальну, оскільки це означає, що керівництво компанії не вмє, не бажає або не має можливості використовувати зовнішні джерела коштів для операційної діяльності. В нинішніх умовах розвитку економіки України зустрічається доволі рідко, задається умовою:

$$Z < ВОК + K \quad (1.7)$$

де K – кредити банківських установ, а також кредиторська заборгованість за товари.

б) нормальна стійкість фінансового стану підприємства $S = (0;1;1)$ – для забезпечення запасів крім власних обігових коштів залучаються довгострокові кредити та позики. Гарантія платоспроможності підприємства, відповідає наступній умові:

$$Z = ВОК + K \quad (1.8)$$

в) нестійкий фінансовий стан $S = (0;0;1)$ – для забезпечення запасів крім власних обігових коштів та довгострокових кредитів та позик залучаються короткострокові кредити та позики.

Характеризується порушеною платоспроможністю, при якій зберігається можливість відновлення рівноваги за рахунок поповнення джерел власних коштів і збільшення ВОК:

$$З = \text{ВОК} + К + \text{ДПФН} \quad (1.9)$$

де ДПФН – джерела, що послаблюють фінансову напруженість.

Відсутність фінансової стійкості вважається припустимою, якщо виконуються такі умови:

– виробничі запаси (ВЗ) і готова продукція (ГП) дорівнюють сумі короткострокових кредитів і позикових коштів (ККПК), що беруть участь у формуванні запасів, або перевищують її:

$$\text{ВЗ} + \text{ГП} > \text{ККПК} \quad (1.10)$$

– незавершене виробництво (НВ) і витрати майбутніх періодів (ВМП) дорівнюють величині власного оборотного капіталу або менші від неї:

$$\text{НВ} + \text{ВМП} < \text{ВОК} \quad (1.11)$$

У цій ситуації існує можливість відновлення рівноваги за рахунок поповнення джерел власних коштів, скорочення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності запасів.

г) кризовий фінансовий стан $S = (0;0;0)$ – для забезпечення запасів не вистачає «нормальних» джерел їх формування.

Підприємство знаходиться на межі банкрутства, тому що грошові кошти, короткострокові цінні папери і дебіторська заборгованість не покривають навіть його кредиторської заборгованості і прострочених позик:

$$З > \text{ВОК} + К \quad (1.12)$$

Ці показниками фінансової стійкості характеризують ступінь забезпеченості запасів і витрат джерелами їхнього формування.

Таким чином знаходяться три показники забезпеченості запасів джерелами їхнього формування (Φ_i), за допомогою яких визначається трикомпонентний показник типу фінансового становища:

– $\Delta Si = 1$, при $\Phi_i > 0$, тобто $\Phi_{\text{вок}} > 0$, $\Phi_{\text{вд}} > 0$, $\Phi_{\text{зв}} > 0$, $\Rightarrow S = (1;1;1)$;

– $\Delta Si = 0$, при $\Phi_i < 0$, тобто $\Phi_{\text{вок}} < 0$, $\Phi_{\text{вд}} < 0$, $\Phi_{\text{зв}} < 0$, $\Rightarrow S = (0;0;0)$.

Крім абсолютних показників оцінки фінансової стійкості підприємства застосування відносних дозволяє більш детально її оцінити.

Суть коефіцієнтного підходу оцінки фінансової стійкості підприємства полягає в обчисленні та аналізі низки фінансових коефіцієнтів.

Методичний підхід до визначення фінансової стійкості за допомогою фінансових коефіцієнтів є найбільш поширеним. Єдиного загальновизнаного підходу використання інформації для кількісного визначення фінансової стійкості та її оцінки немає.

Виділяють два основних підходи до визначення фінансової стійкості, відповідно до яких диференційованою є інформаційна база аналізу [74, с. 124].

За першого підходу при оцінці фінансового стану і фінансової стійкості підприємства орієнтуються винятково на дані Балансу про джерела фінансування, тобто на капітал. У цьому разі оцінку фінансової стійкості підприємства здійснюють тільки на основі даних пасиву балансу.

За другого підходу для оцінки фінансової стійкості підприємства аналізують взаємозв'язок між активом і пасивом Балансу, тобто простежують напрями використання коштів.

За першого підходу коефіцієнти, розраховані за даними пасиву балансу, є основними. Однак характеристика фінансової стійкості за допомогою таких показників буде не повною. Важливо не тільки знати, звідки залучено кошти, а й куди їх вкладено, яка структура вкладень.

Більш повним і з економічного погляду більш виправданим є другий підхід. Тому повну оцінку фінансової стійкості підприємства слід здійснювати з використанням як коефіцієнтів, розрахованих за даними пасиву балансу, так і коефіцієнтів, що відображують взаємозв'язок між джерелами формування

коштів підприємства і структурою вкладень: а) показники структури капіталу, які характеризують фінансову незалежність від зовнішніх позикових коштів, а саме [11, с. 178]:

1) коефіцієнт фінансової незалежності (коефіцієнт автономії) – одна з найважливіших характеристик стійкості фінансового стану підприємства, його незалежності від позикових джерел. Показує питому вагу власного капіталу в загальній сумі засобів, авансованих у його діяльність

Мінімальне (нормативне) значення коефіцієнта автономії – більше 0,5. Ця величина показника дозволяє припустити, що всі зобов'язання підприємства можуть бути покриті власними коштами. Збільшення коефіцієнта автономії свідчить про зростання фінансової незалежності, підвищення гарантій погашення підприємством своїх зобов'язань.

Отже, чим вище значення коефіцієнта, тим кращий фінансовий стан підприємства;

2) коефіцієнт фінансової стійкості (Кф.с.) показує питому вагу в загальній вартості майна всіх джерел коштів, які підприємство може використати без втрат для кредиторів;

3) коефіцієнт фінансової залежності (Кф.з.) – характеризує залежність діяльності підприємства від позикового капіталу і розраховується як відношення позикового капіталу до загального;

4) коефіцієнт фінансового ризику (фінансування) – це відношення позикового капіталу до власного.

Цей показник свідчить про фінансову незалежність підприємства від залучення позикових коштів, показує скільки позикових коштів залучає підприємство на 1 грн.

Оптимальне значення цього коефіцієнту знаходиться в межах від 0,3 до 0,5, критичне значення – 1, хоча деякі економісти вважають, що при високих показниках оборотності оборотних коштів воно може перевищувати одиницю без істотних наслідків для ринкової стійкості .

б) показники, що характеризують стан оборотних коштів:

1) коефіцієнт маневрування власного оборотного капіталу (Км.в.к.), що розраховується як відношення власного оборотного капіталу до загальної суми власного капіталу.

Рекомендоване значення коефіцієнта становить 0,5, проте його розмір в значній мірі залежить від специфіки галузі та виробництва. Так у фондомістких виробництвах він буде нижчим, аніж у матеріаломістких, оскільки в таких виробництвах знана частка інвестується в основні фонди [11, с. 180];

2) коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами (Кз.в.к.). Рівень цього коефіцієнта оцінюється залежно від того, в якому стані матеріальні запаси.

Якщо підприємство має запаси сировини, матеріалів, напівфабрикатів, які значною мірою перевищують нормальні потреби виробництва, то власний оборотний капітал не може покрити їх повністю. У цьому разі коефіцієнт буде менший від одиниці. Якщо ж підприємство відчуває нестачу виробничих запасів для здійснення нормального виробничого процесу, коефіцієнт буде вищий за одиницю.

в) показники, які характеризують стан основних засобів: Окрему групу показників, які також характеризують фінансову стійкість підприємства, становлять:

1) коефіцієнт ефективності використання фінансових ресурсів (Кеф.ф.р.) – це відношення валового прибутку підприємства до валюти балансу. Він дає можливість визначити, за який період часу прибуток, отриманий підприємством, може компенсувати вартість майна.

2) коефіцієнт ефективності власного капіталу (Кеф.в.к.), становить інтерес для власників підприємств, оскільки дає узагальнюючу оцінку ефективності вкладень коштів у дане підприємство. Наведені вище показники дозволяють з певним ступенем об'єктивності оцінити фінансовий стан підприємства.

При цьому фінансовий стан вважається незадовільним, якщо значення коефіцієнтів нижче або вище нормативних (рекомендованих) значень (в

залежності від показника) [44].

Одним із способів оцінки фінансової стійкості є інтегральний підхід, який дає змогу дати інтегровану оцінку ступеню фінансової стійкості.

Його можна застосовувати на практиці, особливо в умовах кризового стану економічної системи, коли господарські зв'язки підприємства, що існували раніше, порушені і відбувається процес налагодження ним нових зв'язків з партнерами, зацікавленими у достатній фінансовій стійкості [16, с. 167].

Показники фінансової стійкості за цього підходу характеризують стан і структуру активів підприємства та забезпеченість їх джерелами покриття. Цей підхід цікавий тим, що на відміну від усіх охарактеризованих вище, у процесі його здійснення кожний з показників розглядається у взаємозв'язку з іншими показниками.

Крім того, для загальної оцінки фінансового стану за цим підходом використовують узагальнюючий показник зміни фінансової стійкості підприємства:

$$\Phi_c = \frac{(1 + 2K_{ДП} + 3_{ВOK} + 1: K_{ЗC} + K_{PE} + K_{ПА})^1}{(1 + 2K_{ДП} + 3_{ВOK} + 1: K_{ЗC} + K_{PE} + K_{ПА})^0} - 1, \quad (1.13)$$

Критерії оцінки цього показника такі: якщо $\Phi_c > 0$, то це свідчить про збільшення фінансової стійкості підприємства; якщо $\Phi_c < 0$, то це свідчить про зниження фінансової стійкості підприємства. Отже, велика кількість підходів до визначення фінансової стійкості підприємства свідчить про багатогранність цього поняття.

Фінансова стійкість – це спроможність підприємства забезпечувати пропорційний розвиток при збереженні достатнього рівня плато- та кредитоспроможності.

У зв'язку з цим вважаємо цікавим дослідження, яке ґрунтується на інтегрованому поєднанні двох підходів: з використанням узагальнюючого показника зміни фінансової стійкості підприємства (Φ_c), що дає змогу оцінити загальну динаміку фінансового стану та зміни фінансової стійкості

підприємства протягом певного періоду часу; підходу, в основні якого покладено виділення чотирьох типів поточної фінансової стійкості (абсолютна та нормальна фінансова стійкість, нестійкий і кризовий фінансовий стан підприємства).

За допомогою такого підходу можна визначити, до якого саме типу належать певні підприємства, а також зробити прогностичні розрахунки щодо перспектив розвитку підприємств у разі зміни фінансової стійкості [4].

Таким чином варто зазначити, що оцінка фінансової стійкості не повинна вестись тільки по запропонованим методикам. Багато залежить від галузі, ринкової ситуації та репутації підприємства (неплатежів, порушення фінансової дисципліни). Загальною вимогою з боку кредиторів є обережність стосовно збільшення частки позикового капіталу підприємств; вони віддають перевагу тим, у кого велика частка власного капіталу.

Власники підприємства, навпаки, схильні підвищувати частку позикових коштів, але в межах припустимого ризику, щоб не втратити фінансової стійкості. Для цього доцільно також проводити аналіз впливу фінансового важеля на рентабельність власного капіталу підприємства.

РОЗДІЛ II. ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»

ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» є одним із провідних сиромолокопереробних підприємств Хмельниччини, яке зареєстроване за адресою: Україна, 31160, Хмельницька обл., Старокостянтинівський р-н, село Мироліубне, ВУЛИЦЯ ЄСЕНІНА, будинок 2. Керівником компанії є Приколотін Олександр Вікторович.

Видами діяльності ТОВ «Подільська сироварня» є: перероблення молока, виробництво масла та сиру, змішане сільське господарство, допоміжна діяльність у рослинництві, виробництво інших харчових продуктів, оптова торгівля молочними продуктами, яйцями, харчовими оліями та жирами, надання в оренду сільськогосподарських машин і устаткування, оптова торгівля іншими машинами й устаткуванням.

Незважаючи на кризу в переробній галузі, з метою модернізації виробництва, виготовлення нових видів продукції, покращення умов праці підприємством: зроблено капітальний ремонт сирцеху з заміною виробничого обладнання (витрачено 120 тис. грн.); придбано два автомобілі для доставки продукції до споживачів (151 тис. грн.); придбано автоматизовану систему контролю та управління електроенергією, що дало змогу значно економити кошти за електроенергію. Вартість даної системи становить 31,5 тис. грн.; придбано та встановлено газову горілку нового покоління, за рахунок чого економія газу склала 20 %. Вартість придбання – 153,6 тис. грн.; придбано два надпотужні конденсатори, які дозволили звести до мінімуму використання реактивної електроенергії. Вартість конденсаторів – 11,8 тис. грн.; проведено капітальний ремонт компресорного обладнання, який дозволив у достатній мірі забезпечити підприємство холодом для підвищення якості продукції.

Кошторисні витрати по ремонту склали 75,3 тис. грн.. Загальний обсяг інвестицій у склав 887,0 тис. грн.; здійснено перехід котельні на альтернативне джерело палива – тріску. Впровадження даного заходу дозволило зекономити в 2012 році 617,5 тис. грн.; завершується капітальний ремонт та модернізація цільномолочного цеху з заміною виробничого обладнання; відкрито новий цех по відвантаженню готової продукції, укомплектований сучасним холодильним обладнанням.

Основними техніко-економічними показниками підприємства є обсяг реалізації продукції, обсяг випуску продукції, середньорічна вартість основних фондів, середньорічна вартість оборотних фондів, рентабельність виробництва та чисельність працівників підприємства. Компанія зарекомендувала себе як зростаюча, ефективна, а також надійний партнер і постачальник. Виробничі потужності підприємства розташовані в Хмельницькій області України. Підприємство має сильну управлінську команду та мотивований ключовий персонал з багаторічним досвідом роботи у сфері продовольства і сільського господарства.

Підприємство ТОВ «Подільська сироварня» очолює директор. Він здійснює керівництво підприємством у цілому, тобто репрезентує підприємство в будь-яких організаціях, розпоряджається його майном в межах чинного законодавства, укладає договори, відкриває в банках розрахункові рахунки.

Підприємством за останні роки були отримані наступні Сертифікати з систем менеджменту: Система менеджменту якості ISO 9001; Система менеджменту безпечності харчової продукції (НАССР) FSSC 22000; Система екологічного менеджменту ISO 14001; Система менеджменту охорони праці та промислової безпеки OHSAS 18001; Система менеджменту безпечності харчової продукції ISO 22000.

Організаційна структура забезпечення ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» відноситься до лінійно-функціональної, що передбачає прямий вплив на керований об'єкт і зосереджуються в одних руках усі функції забезпечення та здійснюється поділ функцій забезпечення між окремими

підрозділами апарату забезпечення.

Аналітичний розрахунок, що відображає динаміку та структуру активу балансу, приведений в таблиці 2.1., з даних якої помітно, що велику частку в загальній вартості майна займають необоротні активи, які також в порівнянні з минулим роком скорочуються, проте їх частка залишається найбільшою.

Необоротні активи в 2020 р. зменшились на 215,0 тис. грн., в 2021 р. – на 383,0 тис. грн., а в 2022 р. 239,0 тис. грн. Що стосується оборотних активів, то показники таблиці вказують на те, що в 2020 р. оборотні активи підприємства скоротились вдвічі і склали 915,0 тис. грн., а це на 984,0 тис. грн., менше ніж в 2019 р., в 2021 р. вони знову зменшились ще 321,0 тис. грн. і в 2022 р. зменшення відбулось ще на 95,0 тис. грн., та в загальному скорочення відбулось на 1400,0 тис. грн.

Помітно зменшуються основні засоби на 213,0 тис. грн. в 2020 р., на 164,0 тис. грн. в 2021р. та на 213,0 тис. грн. в 2022 р., так і виробничі запаси, зменшення відбулось на 480,0 тис. грн. в 2020 р. на 139,0 тис. грн. в 2021 р. але на 37,0 тис. грн. збільшились в 2022 р.

Скорочується незавершене виробництво на 11,0 тис. грн., в 2020 р. та в 2021-2022 рр. зовсім відсутнє. Товари скоротились на 23,0 тис. грн. в 2020 р. на 1,0 тис. грн. в 2021 р., а в 2022 р. зовсім відсутні. А готова продукція збільшилась на 38,0 тис. грн. в 2020 р., проте в 2021 р. зменшилась на 35,0 тис. грн., а в 2022 р. знову відсутні.

Також скорочується дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги на 295,0 тис. грн. в 2020 р., та на 13,0 тис. грн. в 2021 р. та 77,0 тис. грн. в 2022 р.

Наступним важливим показником, що характеризує фінансову стійкість підприємства, є показник автономії, який показує наскільки підприємство незалежно від позикового капіталу.

Аналіз складу та структури активу балансу ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»

	2019		2020		2021		2022		Відхилення (+/-)				Темп зростання, %				Структурне відхилення, п.п.			
	т. грн.	%	т. грн.	%	т. грн.	%	т. грн.	%	2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.	2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.	2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.
I. Необоротні активи																				
Нематеріальні активи:	30	0,8	28	1,1	24	1,2	22	1,3	-2,0	-4,0	-2,0	-8,0	93,3	85,7	91,7	73,3	0,3	0,1	0,1	0,5
Незавершені капітальні інвестиції	24	0,6	24	0,9	24	1,2	-	-	-	-	-24,0	-24,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,3	0,2	-1,2	-0,6
Основні засоби:	1783	47,7	1570	61,8	1406	68,7	1193	69,6	-213,0	-164,0	-213,0	-590,0	88,1	89,6	84,9	66,9	14,1	6,9	1,0	21,9
Усього за розділом I	1837	49,1	1622	63,8	1454	71,0	1215	70,9	-215,0	-168,0	-239,0	-622,0	88,3	89,6	83,6	66,1	14,7	7,2	-0,1	21,8
II. Оборотні активи																				
Виробничі запаси	1044	27,9	564	22,2	425	20,8	462	27,0	-480,0	-139,0	37,0	-582,0	54,0	75,4	108,7	44,3	-5,7	-1,4	6,2	-1,0
Незавершене виробництво	134	3,6	123	4,8	-	-	-	-	-11,0	-123,0	-	-134,0	91,8	-	-	-	1,3	-4,8	0,0	-3,6
Готова продукція	2	0,1	40	1,6	5	0,2	-	-	38,0	-35,0	-5,0	-2,0	2000,0	12,5	-	-	1,5	-1,3	-0,2	-0,1
Товари	33	0,9	10	0,4	9	0,4	-	-	-23,0	-1,0	-9,0	-33,0	30,3	90,0	-	-	-0,5	-	-0,4	-0,9
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	385	10,3	90	3,5	77	3,8	-	-	-295,0	-13,0	-77,0	-385,0	23,4	85,6	-	-	-6,8	0,2	-3,8	-10,3
Дебіторська заборгованість за розрахунками: - з бюджетом	2	0,1	2	0,1	6	0,3	-	-	0,0	4,0	-6,0	-2,0	100,0	300,0	-	-	-	0,2	-0,3	-0,1
- із внутрішніх розрахунків	-	-	6	0,2	-	-	-	-	6,0	-6,0	-	-	-	-	-	-	0,2	-0,2	0,0	0,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	240	6,4	70	2,8	62	3,0	22	1,3	-170,0	-8,0	-40,0	-218,0	29,2	88,6	35,5	9,2	-3,7	0,3	-1,7	-5,1
Грошові кошти та їх еквіваленти: - в національній валюті	34	0,9	6	0,2	4	0,2	5	0,3	-28,0	-2,0	1,0	-29,0	17,6	66,7	125,0	14,7	-0,7	-	0,1	-0,6
Інші оборотні активи	25	0,7	4	0,2	6	0,3	10	0,6	-21,0	2,0	4,0	-15,0	16,0	150,0	166,7	40,0	-0,5	0,1	0,3	-0,1
Усього за розділом II	1899	50,1	915	35,9	594	28,7	499	28,5	-984,0	-321,0	-95,0	-1400,0	48,2	64,9	84,0	26,3	-14,3	-7,1	-0,2	-21,6
III. Витрати майбутніх періодів	3	0,1	4	0,2	-	-	-	-	1,0	-4,0	0,0	-3,0	133,3	-	-	-	0,1	-0,2	0,0	-0,1
Баланс	3739	99,3	2541,0	99,8	2048,0	99,7	1714,0	99,4	-1198,0	-493,0	-334,0	-2025,0	68,0	80,6	83,7	45,8	0,5	-0,1	-0,3	0,1

Таблиця 2.2

**Аналіз динаміки показника автономії ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА
СИРОВАРНЯ»**

Показники	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Темп зростання, %			
					2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.	2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.
Власні кошти, тис. грн.	2557	793	-418	-1372	-1764,0	-1211,0	-954,0	-3929,0	31,0	-52,7	328,2	-53,7
Загальна сума джерел коштів, тис. грн.	3739	2541	2048	1714	-1198,0	-493,0	-334,0	-2025,0	68,0	80,6	83,7	45,8
Коефіцієнт автономії	0,68	0,31	-0,20	-0,80	-0,37	-0,52	-0,60	-1,48	-	-	-	-

З таблиці 2.2, помітно, що доля власних коштів у загальній сумі джерел коштів досить висока і на кінець 2019 року вона становила 0,68% та у 2020 зменшується до 0,31%, у 2021 р. вона стає зовсім відмінною і становить 0,20%, так і в 2022 р. зменшення відбулось до показника -0,80%.

Взагалі, отримані дані свідчать про низький ступінь незалежності підприємства від зовнішнього фінансування.

Таблиця 2.3

**Аналіз динаміки коефіцієнту фінансової стійкості та коефіцієнту
співвідношення залучених і власних коштів ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА
СИРОВАРНЯ»**

Показники	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Темп зростання, %			
					2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.	2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.
Власні кошти, тис. грн.	2557	793	-418	-1372	-1764	-1211	-954,0	-3929	31,0	-52,7	328,2	-53,7
Позичені кошти, тис. грн.	1182	1748	2466	3086	566,0	718,0	620,0	1904,0	147,9	141,1	125,1	261,1
Коефіцієнт фінансової стійкості	2,16	0,45	-0,17	-0,44	-1,71	-0,62	-0,28	-2,61	-	-	-	-
Коефіцієнт співвідношення позичених і власних коштів	0,46	2,20	-5,90	-2,25	1,74	-8,10	3,65	-2,71	-	-	-	-

Далі, розрахуємо показники, які заслуговують на увагу з боку економічного аналізу, а саме: коефіцієнт фінансової стійкості та коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів. Показник фінансової стійкості підприємства, згідно таблиці 2.3, не відповідає нормативному значенню. В системі аналізу майнового стану підприємства в економічній літературі

виділяють такі показники, що приведені в таблиці 2.4, з якої бачимо, що коефіцієнтний аналіз майнового стану підприємства дає змогу побачити усі відхилення коефіцієнтів.

Так, бачимо, частка оборотних виробничих фондів в оборотних коштах за 2020 зросла на 0,13 п.п., проте вже в 2021 р. відбулось скорочення на 0,04 п.п., але в 2022 р. знову зросли на 0,21 п.п. Це зростання відбувається в умовах інфляції. Частка основних засобів в активах за 2020 рік також зросла на 0,14 п.п. в 2021 р. ще на 0,07 п.п. та в 2022 р. ще на 0,01 п.п. Дане збільшення відбувається за рахунок скорочення обсягів реалізації.

Таблиця 2.4

Основні показники майнового стану ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»

Показники	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)			
					2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.
Частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах:	0,62	0,75	0,72	0,93	0,13	-0,04	0,21	0,30
Частка основних засобів в активах	0,48	0,62	0,69	0,70	0,14	0,07	0,01	0,22
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,67	0,71	0,74	0,80	0,04	0,03	0,06	0,13
Коефіцієнт оновлення основних засобів	174,32	0,99	1,00	0,84	-173,33	0,01	-0,16	-173,49
Частка довгострокових фінансових інвестицій в активах	-	-	-	-	-	-	-	-
Частка оборотних виробничих активів	0,32	0,27	0,21	0,27	-0,04	-0,06	0,06	-0,05
Коефіцієнт мобільності активів	1,04	0,57	0,41	0,41	-0,47	-0,16	0,00	-0,62
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,33	0,29	0,26	0,27	-0,04	-0,03	0,00	-0,06
Індекс постійного активу	0,72	2,05	-3,48	-0,89	1,33	-5,52	2,59	-1,60
Коефіцієнт реальної вартості майна	1,46	3,20	-4,90	-1,25	1,74	-8,10	3,65	-2,71
Коефіцієнт маневреності власних коштів	0,28	-1,05	4,48	1,89	-1,33	5,52	-2,59	1,60

Коефіцієнт зносу основних засобів за 2020 р. збільшився на 0,04 п.п., за 2021 р. на 0,03 п.п., в 2022 р. на 0,06 п.п. Коефіцієнт оновлення основних засобів за всі чотири досліджувані роки залишився на тому ж рівні 1,0%.

Частка довгострокових фінансових інвестицій в активах за всі роки дорівнює 0, тобто частка довгострокових фінансових інвестицій в активах на змінювалась. Частка оборотних виробничих активів скорочується на 0,044 п.п., а в 2021 р. скоротилась ще на 0,064 п.п., коефіцієнт мобільності активів, в порівнянні 2020 р. до 2019 років, також зменшується на 0,04 п.п. так і в

порівнянні 2021 р. до 2020 р. ще на 0,06 п.п. а в 2022 р. навпаки зросла на 0,06 п.п., це значення не відповідає рекомендованому рівню (0,5), тому підприємству потрібно збільшувати свої мобільні активи.

Також і коефіцієнт придатності основних засобів зменшився на 0,04 п.п. в 2020 р., в 2021 р. зменшення відбулось ще на 0,03 п.п. а в 2022 р. зросла на 0,01 п.п. Відбувається зростання індексу постійного активу на 1,33 п.п. в 2020 р. але в 2021 р. скорочується на 5,52 п.п., а в 2022 р. знову зростає на 2,59 п.п.

Коефіцієнт реальної вартості майна в порівнянні 2020 до 2019 зростає на 1,74 п.п., але в наступному зменшуються на 8,10 п.п., а в 2022 р. знову зростає на 3,65 п.п. За досліджуваний період видно, що коефіцієнт маневреності власних коштів коливається, так, в порівнянні 2020 р. до 2019 р. зменшився на 1,33 п.п., та при порівнянні 2021 р. до 2020 р. збільшився на 5,52 п.п., а в 2022 р. знову зменшився на 2,59 п.п.

Таким чином, ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» має нестійке фінансове становище.

2.2. Оцінка фінансового стану ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»

Проведемо оцінку фінансово-майнового стану ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» за наступним алгоритмом:

- оцінка ліквідності,
- оцінка ділової активності,
- аналіз показників рентабельності.

Підприємство буде ліквідним, якщо його поточні активи перевищують короткострокові зобов'язання. Підприємство може бути більш чи менш ліквідним.

Аналіз ліквідності балансу відображено в таблиці 2.5, за даними якої видно, що баланс досліджуваного підприємства був ліквідним. Баланс буде абсолютно ліквідним, якщо задовольнятиме такі співвідношення:

$$A_1 > П_1, \quad A_2 > П_2, \quad A_3 > П_3, \quad A_4 < П_4$$

2019 р. – $A_1 > \Pi_1$; $A_2 < \Pi_2$; $A_3 > \Pi_3$; $A_4 < \Pi_4$.

2020 р. – $A_1 > \Pi_1$; $A_2 > \Pi_2$; $A_3 > \Pi_3$; $A_4 < \Pi_4$.

2021 р. – $A_1 > \Pi_1$; $A_2 > \Pi_2$; $A_3 > \Pi_3$; $A_4 < \Pi_4$.

2022 р. – $A_1 > \Pi_1$; $A_2 > \Pi_2$; $A_3 > \Pi_3$; $A_4 < \Pi_4$.

Так у 2022 році активів, що швидко реалізуються було менше, ніж короткострокових пасивів на суму в 374,0 тис. грн.

На другому етапі аналізу ліквідності підприємства проводять розрахунок основних показників ліквідності. Їх застосовують для оцінки можливостей підприємства виконувати свої короткострокові зобов'язання.

1. Загальний коефіцієнт ліквідності (коефіцієнт покриття, коефіцієнт поточної ліквідності) розраховується за формулою [7]:

$$K_{\text{з.л.}} = [A_1 + A_2 + A_3] / [\Pi_1 + \Pi_2] \quad (2.1)$$

$$2019 \text{р. } K_{\text{з.л.}} = \frac{[34 + 627 + 1628]}{[202 + 980]} = 1,94$$

$$2020 \text{р. } K_{\text{з.л.}} = \frac{[6 + 162 + 837]}{[1232 + 516]} = 0,57$$

$$2021 \text{р. } K_{\text{з.л.}} = \frac{[4 + 145 + 528]}{[1947 + 519]} = 0,27$$

$$2022 \text{р. } K_{\text{з.л.}} = \frac{[5 + 22 + 472]}{[2775 + 311]} = 0,16$$

Таблиця 2.5

Аналіз ліквідності балансу ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»

АКТИВ	Код рядка	2019	2020	2021	2022	ПАСИВ	Код рядка	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)			
		т.грн.	т.грн.	т.грн.	т.грн.			т.грн.	т.грн.	т.грн.	т.грн.	т.грн.	т.грн.	2019	2020
Найбільш ліквідні активи (A_1)	230, 240	34	6	4	5	Негайні пасиви (Π_1)	540-610	202	1232	1947	2775	-168	-1226	-1943	-2770
Активи, що швидко реалізуються (A_2)	150-180, 210-220	627	162	145	22	Короткострокові пасиви (Π_2)	500-530	980	516	519	311	-353	-354	-374	-289
Активи, що реалізуються повільно (A_3)	100-180, 250, 270	1628	837	528	472	Довгострокові пасиви (Π_3)	480	-	-	-	-	1628	837	528	472
Активи, що важко реалізуються (A_4)	80	1837	1622	1454	1215	Постійні пасиви (Π_4)	380, 430, 630	2557	793	-418	-1372	-720	829	1872	2587
Баланс	280	3739	2541	2048	1714	Баланс	640	3739	2541	2048	1714	-	-	-	-

2. Коефіцієнт швидкої ліквідності визначається за формулою:

$$K_{\text{ш.л.}} = [A_1 + A_2] / [\Pi_1 + \Pi_2] \quad (2.2)$$

$$2019\text{р. } K_{\text{ш.л.}} = \frac{[34 + 627]}{[202 + 980]} = 0,56$$

$$2020\text{р. } K_{\text{ш.л.}} = \frac{[6 + 162]}{[1232 + 516]} = 0,10$$

$$2021\text{р. } K_{\text{ш.л.}} = \frac{[4 + 145]}{[1947 + 519]} = 0,06$$

$$2022\text{р. } K_{\text{ш.л.}} = \frac{[5 + 22]}{[2775 + 311]} = 0,01$$

3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності визначається за формулою 2.4:

$$K_{\text{а.л.}} = [A_1] / [\Pi_1 + \Pi_2] \quad (2.3)$$

$$2019\text{р. } K_{\text{а.л.}} = \frac{[34]}{[202 + 980]} = 0,03$$

$$2020\text{р. } K_{\text{а.л.}} = \frac{[6]}{[1232 + 516]} = 0,003$$

$$2021\text{р. } K_{\text{а.л.}} = \frac{[4]}{[1947 + 519]} = 0,002$$

$$2022\text{р. } K_{\text{а.л.}} = \frac{[5]}{[2775 + 311]} = 0,002$$

Ці коефіцієнти ліквідності зведено у таблицю 2.6, з якої можна побачити, що загальний коефіцієнт ліквідності перевищує співвідношення 1:1, звідси висновок: ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» має значний обсяг оборотних коштів, які сформувалися завдяки власним джерелам.

Коефіцієнт швидкої ліквідності на кінець 2021 року зменшився у порівнянні з попереднім 2020 роком на 0,04 одиниці і становить 0,06, тобто менше нормативного значення в 0,7-0,85 одиниці, в 2022 р. він знову зменшився в порівнянні з 2021 р. на 0,05 одиниць, а в порівнянні з 2020 р. – на 0,09 одиниць.

Так само і з коефіцієнтом абсолютної ліквідності, на кінець 2020 року становив 0,003, та в 2021 та 2022 роках ці показники не покращились, а навпаки погіршилися, та становила 0,002, але це ще не свідчить про неможливість підприємства одночасно погашати всі свої борги, адже мало ймовірно, щоб усі кредитори підприємства водночас поставили йому свої боргові вимоги.

Таблиця 2.6

Аналіз ліквідності ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»

Вид реальних активів	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)			
					2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,94	0,57	0,27	0,16	-1,362	-0,300	-0,113	-1,775
Коефіцієнт швидкої (термінової) ліквідності	0,56	0,10	0,06	0,01	-0,463	-0,036	-0,052	-0,550
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,029	0,003	0,002	0,002	-0,025	-0,002	0,000	-0,027

Далі проведемо аналіз платоспроможності підприємства – що означає здатність у повному обсязі й у визначений термін розрахуватися за своїми зобов'язаннями за допомогою грошових ресурсів та інших активів і спроможність здійснювати безперервну фінансово-господарську діяльність. Платоспроможність означає наявність у підприємства коштів і еквівалентів, достатніх для розрахунків з кредиторської заборгованості. Ознаками платоспроможності є: наявність грошей у касі, на поточних рахунках та відсутність простроченої кредиторської заборгованості. Причому, наявність незначних залишків грошей на поточних рахунках ще не означає, що підприємство неплатоспроможне. Адже кошти на поточні рахунки можуть надійти в продовж кількох днів.

Для оцінки платоспроможності підприємства складемо платіжний баланс (календар) у таблиці 2.7. На основі проведеного аналізу платіжного балансу, можна зробити висновок, що оскільки сальдо знаходиться в активі платіжного балансу, підприємство є неплатоспроможним за досліджуваний період.

Таблиця 2.7

Платіжний баланс (календар) ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»

Вид реальних активів	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Нормативне значення
					2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.	
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,94	0,57	0,27	0,16	-1,362	-0,300	-0,113	-1,775	1,5-2,5; збільшення
Коефіцієнт швидкої (термінової) ліквідності	0,56	0,10	0,06	0,01	-0,463	-0,036	-0,052	-0,550	0,7-0,85; збільшення
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,029	0,003	0,002	0,002	-0,025	-0,002	0,000	-0,027	0,2-0,25; збільшення

Іншими словами, ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ», на кінець 2020 було спроможним погасити лише 5,3% (92x100/1748), а 94,7% – залишаються

непогашеними і перейдуть до розряду прострочених, у 2021 році всього лише 3,4% заборгованості підприємство змогло погасити, а в 2022 р. підприємство взагалі не змогло погасити заборгованість, тобто 100% заборгованість перейшла до ряду простроченої заборгованості.

Так, слід зазначити, що вся повнота професіоналізму управлінців підприємства виявляється в тому, щоб на поточних рахунках і в касі грошей було не менше (але й не більше), ніж потрібно для виконання поточних платежів, а решта їх була вкладена в матеріальні та інші ліквідні активи.

Далі проведемо аналіз ділової активності, який полягає в дослідженні рівнів і динаміки різноманітних коефіцієнтів оборотності, наведені в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Показники ділової активності ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»

Показники	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)			
					2020-2019	2021-2020	2022-2021	2022-2019
1. Коефіцієнт загальної оборотності активів	2,0	1,7	2,0	0,6	-0,2	0,3	-1,4	-1,4
2. Коефіцієнт оборотності запасів	3,9	3,9	6,1	2,1	0,0	2,2	-4,0	-1,8
3. Строк обороту запасів	93,8	94,0	59,9	174,1	0,2	-34,1	114,1	80,2
4. Коефіцієнт оборотності загальної суми дебіторської заборгованості	19,1	59,5	55,5		40,4	-4,0	-55,5	-19,1
5. Строк обороту загальної суми дебіторської заборгованості	19,1	6,1	6,6		-13,0	0,4	-6,6	-19,1
6. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості по товарних операціях	19,2	23,1	55,2	14,9	3,8	32,1	-40,3	-4,3
7. Строк обороту дебіторської заборгованості по товарних операціях	19,0	15,8	6,6	24,5	-3,2	-9,2	17,9	5,5
8. Коефіцієнт оборотності загальної суми кредиторської заборгованості	6,3	3,1	1,9	0,4	-3,2	-1,3	-1,5	-5,9
9. Строк обороту загальної суми кредиторської заборгованості	58,0	116,4	195,4	982,9	58,5	79,0	787,5	924,9
10. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості по товарних операціях	6,3	3,7	2,2	0,4	-2,5	-1,6	-1,8	-5,9
11. Строк обороту кредиторської заборгованості по товарних операціях	58,0	97,4	166,9	884,2	39,4	69,5	717,3	826,2
12. Тривалість операційного циклу	112,8	109,8	66,6	198,6	-3,0	-43,3	132,0	85,8
13. Тривалість фінансового циклу	135,0	219,9	368,8	1867,0	84,9	148,9	1498,2	1732,0

З таблиці 2.8 можемо побачити, що коефіцієнт оборотності активів постійно скорочується. Якщо в 2019 році він становив 2,0%, а вже в 2022 році він знизився на 1,4 п.п. склав 0,6%.

Даний показник відображає швидкість обороту сукупного капіталу підприємства, тобто показує, скільки разів за аналізований період відбувається повний цикл виробництва й обіг, що приносить відповідний ефект у вигляді прибутку, або скільки грошових одиниць реалізованої продукції принесла кожна одиниця активів.

Коефіцієнт оборотності оборотних засобів характеризує відношення виручки від реалізації продукції.

Як свідчать показники відбулось зменшення в порівнянні 2022 до 2019 років з 3,9% до 2,1%. Зменшення цього коефіцієнта свідчить про уповільнення обороту оборотних засобів.

Строк обороту запасів зріс з 93,8 днів до 174 дні.

Таблиця 2.9

Оцінка показників рентабельності ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»

№ п.п.	Індикатори	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)			
						2020-2019	2021-2020	2022-2021	2022-2019
1	Рентабельність власного капіталу	4,1	-104,3	6,8	-8,8	-108,5	111,1	-15,6	-12,9
2	Рентабельність господарської діяльності	-2,3	-22,3	-20,5	-42,8	-19,9	1,8	-22,4	-40,5
3	Рентабельність основної діяльності	-2,5	-22,9	-21,0	-46,2	-20,4	1,9	-25,2	-43,7
4	Рентабельність від звичайної діяльності	-2,6	-23,1	-20,9	-43,0	-20,6	2,2	-22,1	-40,4
5	Рентабельність підприємства	-2,9	-23,2	-20,9	-43,0	-20,2	2,3	-22,1	-40,1
6	Валова рентабельність виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	24,1	-1,0	14,8	-11,4	-25,1	15,7	-26,1	-35,5
7	Чиста рентабельність виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	-3,2	-31,2	-26,3	-83,0	-28,1	5,0	-56,7	-79,8

З проведеної оцінки рентабельності в таблиці 2.9, можна сказати, що

майже усі показники рентабельності мають від'ємне значення. Це свідчить про негативну роботу підприємства. Основним з показників рентабельності є чиста рентабельність виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), яка в 2019 році складала -3,2% а в 2022 році від'ємне значення склало -83,0%.

2.3. Оцінка абсолютних і відносних показників фінансової стійкості на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»

Фінансову стійкість підприємства оцінюють за допомогою абсолютних і відносних показників за абсолютний показник фінансової стійкості приймають наявність власних оборотних коштів.

Спочатку проведемо аналіз динаміки складу та структури джерел активів на підприємстві в таблиці 2.10, з якої помітно, що джерела формування майна підприємства за 2020 рік скоротились на 1198,0 тис. грн., за 2021 р. скорочення відбулось ще на 493,0 тис. грн., та в 2022 р. ще зменшилися на 334,0 тис. грн. Велику частку в загальній вартості майна в 2019 році займає власний капітал 68,4% проти 31,6% позикового капіталу, та в 2020 році усе змінюється навпаки, сума власного капіталу зменшується на 1764,0 тис. грн. і частка власного капіталу зменшується на 37,2%, в 2021 р. сума капіталу зменшилась ще на 1211,0 тис. грн., частка становить від'ємне значення, так само і в 2022 р. власний капітал знизився ще на 954,0 тис. грн. і його частка також від'ємна. А в свою чергу збільшується позиковий капітал на 566,0 тис. грн., та його частка на 37,2 п.п. в 2020 р., в 2021 р. він збільшився на 718,0 тис. грн., а його частка на 51,6 п.п., в 2022 р. на 620,0 тис. грн. і його частка на 59,6 %, також в порівнянні 2022 р. до 2019 р., даний показник збільшився на 1904,0 тис. грн., та частка зросла на 148,4 п.п.

А це спричинене збільшенням суми нерозподіленого прибутку на 1764,0 тис. грн. в 2020 р. на 1211,0 тис. грн. в 2021 р., та на 881,0 тис. грн., який найбільше впливає на частку власного капіталу в загальній сумі майна.

Аналіз складу та структури джерел коштів підприємства ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»

Показники	2019		2020		2021		2022		Відхилення (+/-)				Темп зростання, %				Структурне відхилення, п.п.			
	т. грн.	%	т. грн.	%	т. грн.	%	т. грн.	%	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.
									від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	від 2020р.
Статутний капітал	3257	87,1	3257	128,2	3257	159,0	3257	190,0	-	-	-	-	-	-	-	-	41,1	30,9	31,0	102,9
Інший додатковий капітал	73	2,0	73	2,9	73	3,6	-	-	-	-	-73,0	-73,0	-	-	-	-	0,9	0,7	-3,6	-2,0
Резервний капітал	65	1,7	65	2,6	65	3,2	65	3,8	-	-	-	-	-	-	-	-	0,8	0,6	0,6	2,1
Нерозподілений прибуток	-838	-22,4	-2602	-102,4	-3813	-186,2	-4694	-273,9	-1764,0	-1211,0	-881,0	-3856,0	310,5	146,5	123,1	560,1	-80,0	-83,8	-87,7	-251,4
Усього за розділом I	2557	68,4	793	31,2	-418	-20,4	-1372	-80,0	-1764,0	-1211,0	-954,0	-3929,0	31,0	-52,7	328,2	-53,7	-37,2	-51,6	-59,6	-148,4
Короткострокові кредити банків	89	2,4	-	-	-	-	-	-	-89,0	-	-	-89,0	-	-	-	0,0	-2,4	-	-	-2,4
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	891	23,8	516	20,3	519	25,3	311	18,1	-375,0	3,0	-208,0	-580,0	57,9	100,6	59,9	34,9	-3,5	5,0	-7,2	-5,7
Поточні зобов'язання за розрахунками: - з одержаних авансів	5	0,1	1	-	-	-	-	-	-4,0	-1,0	-	-5,0	20,0	-	-	-	-0,1	-	-	-0,1
- з бюджетом	39	1,0	57	2,2	58	2,8	71	4,1	18,0	1,0	13,0	32,0	146,2	101,8	122,4	182,1	1,2	0,6	1,3	3,1
- зі страхування	20	0,5	36	1,4	99	4,8	9	0,5	16,0	63,0	-90,0	-11,0	180,0	275,0	9,1	45,0	0,9	3,4	-4,3	0,0
- з оплати праці	103	2,8	144	5,7	241	11,8	278	16,2	41,0	97,0	37,0	175,0	139,8	167,4	115,4	269,9	2,9	6,1	4,5	13,5
з учасниками	2	0,1	-	-	-	-	-	-	-2,0	-	-	-2,0	-	-	-	-	-0,1	-	-	-0,1
Інші поточні зобов'язання	33	0,9	994	39,1	1549	75,6	2417	141,0	961,0	555,0	868,0	2384,0	3012,1	155,8	156,0	7324,2	38,2	36,5	65,4	140,1
Усього за розділом IV	1182	31,6	1748	68,8	2466	120,4	3086	180,0	566,0	718,0	620,0	1904,0	147,9	141,1	125,1	261,1	37,2	51,6	59,6	148,4
Баланс	3739	100	2541	100	2048	100	1714	100	-1198,0	-493,0	-334,0	-2025,0	68,0	80,6	83,7	45,8	-	-	-	-

Скоротились короткострокові кредити банку, тобто в 2020 – 2021 рр. вони зовсім відсутні. Також зменшилась кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги на 375,0 тис. грн. в 2020 р. та залишилась незмінною і в 2022 р. Що стосується статутного, іншого додаткового та резервного капіталів, то їх сума залишається не змінною, змінюється лише їх часта в загальній сумі майна, у зв'язку зі зміною суми власного капіталу.

Коефіцієнт фінансової незалежності на протязі аналізованого періоду має чітку тенденцію до зниження. Загалом, у 2022 році відносно 2019 року він зменшився на 1,48 п.п. та знаходився весь час нижче нормативного значення – 0,5.

Це означає, що частка власного капіталу в усьому майні підприємства становить менше половини, що свідчить про залежність підприємства від позикових джерел. Щодо коефіцієнта фінансової стійкості підприємства, то він аналогічно попередньому показнику зменшився з 2,16 в 2019 р. до -0,44 в 2022 р. або на 2,61 п.п. менше та лише в 2019 р. відповідав нормативному значенню 1. Це означає, що підприємство поки що не може покрити свої зобов'язання за рахунок власних коштів.

Що стосується коефіцієнта залежності, то він в 2019-2020 рр. перевищує нормативний показник, що є негативним явищем для підприємства, адже зростає залежність підприємства від позикових коштів. Але в 2021-2022 рр. він зменшується до від'ємного значення і так само не входить в рамки нормативного значення.

Про коефіцієнт фінансової стабільності (фінансування) можна сказати, що за чотири роки помітне стрімке зниження даного коефіцієнта з 2,16 в 2019 р. до -0,44 в 2022р.

З метою виявлення ефективності використання оборотних коштів проаналізуємо наступні показники. Так, для оцінки ступеню мобільності використання оборотних коштів використовується коефіцієнт маневреності власного капіталу, який показує, яка частка власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, тобто вкладена в оборотні засоби, а яка

капіталізована. Його нормативне значення становить більше 0,5.

На ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» цей показник в 2019 р. становить 0,28 та не відповідає нормативному значенню. В 2020 р. він становить від'ємне значення -1,05, а в 2021-2022 рр. взагалі перевищує нормативне значення, тобто становить 4,48 та 1,89 відповідно.

Як бачимо значення цього показника коливалося, та не має позитивну тенденцію.

Таким чином, проаналізувавши відносні показники фінансової стійкості підприємства, можна зробити висновок, що за аналізований період всі показники не відповідали нормативним значенням. Загалом всі відносні показники свідчать про низьку стійкість фінансового стану ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ».

У процесі функціонування підприємство може мати різну фінансову стійкість, яку поділяють на чотири типи. Для зручності визначення типу фінансової стійкості доцільно представити розраховані показники в табл. 2.12.

Отже, за 2019-2022 рр. підприємство мало нестійкий фінансовий стан. Таким чином, для забезпечення запасів і затрат не вистачало джерел їх формування, а отже, підприємству загрожує банкрутство.

Таблиця 2.12

Визначення типу фінансової стійкості підприємства

Тип фінансової стійкості	Розрахунок	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Абсолютна стійкість	$ЗЗ < K_{BO}$	1044 > 720	564 > -829	425 > -1872	462 > -2587
Нормальна стійкість	$ЗЗ < K_{BO} + K_{ДП}$	1044 > 720	564 > -829	425 > -1872	462 > -2587
Нестійкий фінансовий стан	$ЗЗ < K_{BO} + K_{ДП} + K_{КК}$	1044 > 809	564 > -829	425 > -1872	462 > -2587
Кризовий фінансовий стан	$ЗЗ > K_{BO} + K_{ДП} + K_{КК}$	1044 > 809	564 > -829	425 > -1872	462 > -2587

Тому керівництву підприємства необхідно впровадити заходи щодо поліпшення фінансової стійкості.

Основними шляхами поліпшення та підтримання фінансового становища

на підприємстві є: збільшення власного капіталу; зниження величини необоротних активів підприємства за рахунок продажу або передачі в оренду основних засобів, що не використовуються на підприємстві; скорочення величини матеріально-виробничих запасів до оптимального рівня (до розміру поточного та страхового запасів).

Таблиця 2.13

Характеристика показників фінансової стійкості визначених за інтегральним підходом ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»

Показник	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)			
					2020р.	2021р.	2022р.	2022р.
	т.грн.	т.грн.	т.грн.	т.грн.	від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.
Коефіцієнт покриття матеріальних запасів власними оборотними коштами (З _{ВОК})	0,97	1,77	2,45	2,43	0,81	0,68	-0,01	1,47
Коефіцієнт маневреності власних коштів (К _{МАН})	0,72	2,05	-3,48	-0,89	1,33	-5,52	2,59	-1,60
Індекс постійного активу (К _{ПА})	0,70	0,08	-3,76	-0,05	-0,62	-3,84	3,70	-0,75
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів (К _{ДП})	-	-	-	-	-	-	-	-
Коефіцієнт накопичення зносу (К _{НЗ})	0,33	0,29	0,26	0,27	-0,04	-0,03	0,01	-0,06
Коефіцієнт реальної вартості майна (К _{РА})	0,79	0,89	0,89	0,97	0,10	0,01	0,07	0,17
Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів	0,46	2,20	-5,90	-2,25	1,74	-8,10	3,65	-2,71
Узагальнюючий показник зміни фінансової стійкості	0,68	0,31	-0,20	-0,80	-0,37	-0,52	-0,60	-1,48

Наступним етапом аналізу ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» є обчислення інтегральних показників фінансової стійкості (табл. 2.13).

Виходячи з даних таблиці 2.13, можна зробити висновок, що інтегральний показник зміни фінансової стійкості за 2021 – 2022 роки мав від’ємне значення, що свідчить про зниження фінансової стійкості та в динаміці показник має чітку тенденцію до зменшення.

Отже, можна сказати, що при нестійкій фінансовій стійкості, яка присутня на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» підприємство знаходиться у важкому становищі, адже показники майна не відповідають нормативним показникам, на підприємстві відсутня абсолютна ліквідність, негативні тенденції мають показники ділової активності та рентабельності.

Аналіз відносних показників на відміну абсолютним свідчить про нестійкий фінансовий стан ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ», показники не відповідають нормативним значенням та мають негативну динаміку. Тож необхідно вжити заходів щодо покращення фінансового стану підприємства, оптимізацію показників і відповідності їх дійсному стану підприємства.

Загальноприйнятою формулою визначення власних обігових коштів є різниця між оборотними активами підприємства та його короткостроковими зобов'язаннями.

Формування власних обігових коштів наведені в таблиці 2.14

Таблиця 2.14

Аналіз формування власних обігових коштів ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»

Найменування показника	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Темп зростання, %			
					2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.	2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.
Оборотні активи підприємства, у т.ч.:	1899	915	594	499	-984	-321	-95	-1400	48,2	64,9	84,0	26,3
- запаси і витрати	1044	564	425	462	-480	-139	37	-582	54,0	75,4	108,7	44,3
- дебіторська заборгованість	627	168	145	22	-459	-23	-123	-605	26,8	86,3	15,2	3,5
- грошові кошти та їх еквіваленти	42	8	7	5	-34	-1	-2	-37	19,0	87,5	71,4	11,9
- інші оборотні активи	25	4	6	10	-21	2	4	-15	16,0	150,0	166,7	40,0
Поточні зобов'язання	1182	1748	2466	3086	566	718	620	1904	147,9	141,1	125,1	261,1
Власні обігові кошти	720	-829	-1872	-2587	-1549	-1043	-715	-3307	-115,1	225,8	138,2	-359,3
Співвідношення власних обігових коштів і оборотних активів	0,6	-0,5	-0,8	-0,8	-1	0	0	-1	-	-	-	-

Виходячи з даних таблиці 2.14, можна зробити висновок, що оборотні активи та їх складові мали чітку тенденцію до зменшення протягом 2019-2022 років, окрім інших оборотних активів, які навпаки збільшились в 2022 р. на 4,0 тис. грн., але в загальному зменшились на 15,0 тис. грн.

Зменшення оборотних активів та її складових може свідчити про скорочення обсягу випуску продукції. Поточні зобов'язання навпаки збільшились за аналізований період, що свідчить про зниження незалежності підприємства, нездатність його розраховуватися із зобов'язаннями.

За досліджуваний період спостерігається наявність власних обігових коштів (ВОК), проте їх розмір зменшується. Так помітно, що в 2019 р. ВОК становили 720,0 тис. грн., але з 2020 р. сума ВОК стрімко почала зменшуватись, тобто в порівнянні 2022 р. до 2019 р. зменшення відбулось на 3307,0 тис. грн.

Співвідношення власних обігових коштів і оборотних активів має чітку тенденцію за аналізований період, і свідчить про те що власні оборотні кошти займають у структурі оборотних активів 0,6 %, -0,5 %, -0,8 %, -0,8 % у 2019 р., 2020 р., 2021 р. та 2022 р. відповідно.

Для визначення типу фінансової стійкості підприємства спочатку проведемо характеристику джерел формування запасів в таблиці 2.2 з даних якої видно, що розмір власних оборотних коштів за період з 2005 по 2009 рік має нечітку тенденцію, при чому у 2009 в порівнянні з 2005 показник збільшився на 16709 тис. грн., з 2008 роком – зменшився на 848 тис. грн.

Дана динаміка не є сприятливою у діяльності підприємства, оскільки свідчить про нестабільність діяльності підприємства.

Власні і довгострокові позикові кошти у 2019-2022 роках мають однакову чітку тенденцію до зменшення та в 2019 р. становлять 720,0 тис. грн., а починаючи з 2020 р. суми ВОК та ВД почали знижуватись та в загальному скоротились на 3307,0 тис. грн.

Дане зниження не сприяє розвитку підприємства і свідчить про те, що підприємство не здатне утримати зростання показника. Аналогічна ситуація стосується і загальної величини основних джерел формування запасів і витрат.

У 2019 р. її розмір становив 809,0 тис. грн. та в 2022 р. в порівнянні з 2019 р. показник скоротився до -2587,0 тис. грн., тобто на 3396,0 тис. грн., дане зменшення відбулося за рахунок короткострокових позикових коштів, що однозначно не є позитивним для підприємства, адже воно не в змозі

розраховуватись з постачальниками і кредиторами, та не забезпечує автономність підприємства та знижує його платоспроможність.

Таблиця 2.15

**Показники наявності джерел формування запасів ТОВ
«ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»**

Вид реальних активів	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Темп зростання, %			
	т.грн.	т.грн.	т.грн.	т.грн.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.
					від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.
Власні оборотні кошти (ВОК), тис. грн.	720	-829	-1872	-2587	-1549	-1043	-715	-3307	-115,1	225,8	138,2	-359,3
Наявність власних і довгострокових позикових джерел (ВД), тис. грн.	720	-829	-1872	-2587	-1549	-1043	-715	-3307	-115,1	225,8	138,2	-359,3
Загальна величина основних джерел формування запасів і витрат (ЗВ), тис. грн.	809	-829	-1872	-2587	-1638	-1043	-715	-3396	-102,5	225,8	138,2	-319,8

Для того щоб визначити тип фінансової стійкості необхідно визначити розмір запасів і витрат на підприємстві.

Таблиця 2.16

Склад запасів і витрат ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»

Найменування показника	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Темп зростання, %			
					2020р.	2021р.	2022р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.
					від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.
Запаси у т.ч.:	1213	737	439	462	-476	-298	23	-751	60,8	59,6	105,2	38,1
- виробничі запаси	1044	564	425	462	-480	-139	37	-582	54,0	75,4	108,7	44,3
- незавершене виробництво	134	123	-	-	-11	-123	-	-134	91,8	-	-	-
- готова продукція	2	40	5	-	38	-35	-5	-2	2000,0	12,5	-	-
- товари	33	10	9	-	-23	-1	-9	-33	30,3	90,0	-	-
Витрати	3	4	-	-	1	-4	-	-3	133,3	-	-	-
Всього запасів і витрат	1216	741	439	462	-475	-302	23	-754	60,9	59,2	105,2	38,0

Проаналізувавши таблицю 2.16, ми можемо зробити висновок, що всі показники таблиці в загальному стрімко зменшуються. В 2020 р. сума запасів скоротилась на 476,0 тис. грн., в 2021 р. на 298,0 тис. грн. в 2022 р. навпаки

ледь збільшилось на 23,0 тис. грн., але в загальному за чотири роки зменшення відбулось на 751,0 тис. грн.

На зменшення запасів вплинуло скорочення або зовсім відсутність статей таких як: «Незавершене виробництво» «Готова продукція» та «Товари», це могло бути зумовлено зменшенням обсягу виробництва товарів, а також спрямування частини товарів на реалізацію, таким чином зменшуючи кількість продукції на складах.

Взагалі складові запасів не мали чіткої тенденції, це безперечно має негативний вплив на підприємство і свідчить про не злагоджену політику забезпечення запасами, не здатність утримувати показники на визначеному рівні.

Сума витрат протягом періоду також зменшуються та у 2021-2022 р. взагалі відсутні.

Що стосується загальної суми запасів і витрат, то вона аналогічна попереднім показникам, мала чітку тенденцію до зниження.

Так, загальна сума запасів та витрат в 2019 р. становила 1216,0 тис. грн., та вже в 2022 р. вона скоротилась до 462,0 тис. грн., а це на 754,0 тис. грн. менше, що свідчить про незлагодженість процесів забезпечення запасами і витратами досліджуваного підприємства.

З метою остаточного визначення типу фінансової стійкості ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» необхідно розрахувати показники забезпеченості запасів джерелами їхнього фінансування (табл. 2.17).

Для визначення типу фінансового становища потрібно розрахувати трикомпонентний показник типу фінансового становища (S):

- 2019 р: $\Phi_{\text{Вок}} < 0$; $\Phi_{\text{Вд}} < 0$; $\Phi_{\text{Зв}} > 0$; $\Rightarrow S = (0,0,1)$;
- 2020 р: $\Phi_{\text{Вок}} < 0$; $\Phi_{\text{Вд}} < 0$; $\Phi_{\text{Зв}} > 0$; $\Rightarrow S = (0,0,1)$;
- 2021 р: $\Phi_{\text{Вок}} < 0$; $\Phi_{\text{Вд}} < 0$; $\Phi_{\text{Зв}} > 0$; $\Rightarrow S = (0,0,1)$;
- 2022 р: $\Phi_{\text{Вок}} < 0$; $\Phi_{\text{Вд}} < 0$; $\Phi_{\text{Зв}} > 0$; $\Rightarrow S = (0,0,1)$;

**Показники забезпеченості запасів джерелами їхнього формування
ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»**

Вид реальних активів	2019 т.грн.	2020 т.грн.	2021 т.грн.	2022 т.грн.	Відхилення (+/-)				Темп зростання, %			
					2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.	2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.
Надлишок або нестача власних оборотних коштів (Фвок), тис. грн.	-324	-1393	-2297	-3049	-1069	-904	-752	-2725	429,9	164,9	132,7	941,0
Надлишок або нестача власних та довгострокових джерел формування запасів (Фвд), тис. грн.	-1506	-3141	-4763	-6135	-1635	-1622	-1372	-4629	208,6	151,6	128,8	407,4
Надлишок або нестача загальної величини основних джерел формування запасів (Фзв), тис. грн.	1975	2806	3495	3839	831	689	344	1864	142,1	124,6	109,8	194,4

Отже, як бачимо, у підприємства достатньо стабільна ситуація, це свідчить про нестійкий фінансовий стан на підприємстві, і означає, що запаси й витрати покриваються сумою власних джерел формування оборотних коштів, довгострокових позикових джерел, короткострокових кредитів.

Це призводить до порушення платоспроможності підприємства, але існує можливість відновити рівновагу, за рахунок поповнення джерел власних засобів, скорочення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності запасів.

Так за досліджуваний період спостерігається нестійкий фінансова стійкість, але в даній ситуації це свідчить про нездатність підприємства за рахунок власних оборотних коштів покривати запаси і витрати, а також погіршення його платоспроможності.

Але, при можливості до покращення показників Фвок, Фвд, потрібно якнайшвидше вжити можливі заходи для подальшого їх зростання, щоб покращити стан ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» в майбутньому.

РОЗДІЛ III. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ЇЇ ОЦІНЮВАННЯ НА ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»

3.1. Обґрунтування оптимальної моделі забезпечення фінансової стійкості на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»

Розробка моделі забезпечення фінансовою стійкістю підприємства пропонуємо здійснювати за наступними напрямками. По-перше, проведення аналізу та контролю за структурою капіталу. Інструментом цього контролю є коефіцієнт автономії.

За цим напрямком на підприємстві основним завданням є приведення даного показника до нормативного рівня або оптимально допустимого, прийнятого рівня, використовуючи відомі методи оптимізації структури капіталу (за критеріями максимізації фінансової рентабельності, мінімізації середньозваженої вартості капіталу, фінансових ризиків).

Рис. 3.1. Структурна схема моделі забезпечення фінансової стійкості ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» (на основі [12])

По-друге, необхідно управляти обсягом реалізації продукції підприємства і рівнем прибутковості продажу. Крім того, необхідно враховувати основні зміни у податковій системі держави, через зміни в переліку податків та їх ставках і планувати найбільш доцільне використання вивільнених від оподаткування коштів.

Внаслідок цих змін на підприємстві з'являються вивільнені грошові кошти, які можна використати у таких напрямках:

- як плата за кредитні ресурси (процентні платежі), що буде зменшувати фінансову стійкість підприємства, але водночас – створює «ефект податкового щита», завдяки якому зменшується оподатковуваний прибуток;

- як виплата винагороди акціонерам, що буде зменшувати фінансову стійкість в поточному періоді, але може позитивно вплинути на неї в довгостроковому завдяки зростанню курсу акцій і, відповідно, власного капіталу;

- через отримання чистого прибутку, який буде спрямовуватися на здійснення основної виробничої або інвестиційної діяльності підприємства, що буде підвищувати фінансову стійкість підприємства завдяки підвищенню його прибутковості.

Одним з істотних компонентів фінансової стійкості підприємства є наявність у нього фінансових ресурсів, достатніх для розвитку конкурентоздатного виробництва. В свою чергу, самі фінансові ресурси можуть бути в необхідному обсязі сформовані тільки за умови ефективної роботи підприємства, яка зможе забезпечити одержання прибутку.

На ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» протягом 2019-2022 років спостерігається відсутність прибутку, тобто підприємство є збитковим, що безперечно має негативний вплив на діяльність підприємства в цілому і на фінансову стійкість зокрема.

Саме тому необхідно визначити що стало причиною негативної динаміки прибутку на досліджуваному підприємстві, для цього потрібно застосувати факторний аналіз прибутку. Факторний аналіз – це методика комплексного

системного вивчення і вимірювання впливу чинників на величину результативних показників. Аналіз загального прибутку свідчить, що найбільшу частку в його складі займає прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг). Прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг) – різниця між виручкою від реалізації продукції в діючих цінах (без ПДВ й акцизного збору) і витратами на виробництво й реалізацію продукції: Аналіз прибутку від реалізації продукції включає не тільки загальну оцінку динаміки виконання плану, але й оцінку різних факторів, що впливають на величину й динаміку прибутку від реалізації. На прибуток від реалізації продукції впливає зміна таких факторів: продажних цін на товари й тарифи на послуги й роботи; собівартості реалізованої продукції; обсягу реалізації; структури й асортименту реалізованої продукції.

Здійснимо факторний аналіз прибутку ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Вихідні дані для проведення факторного аналізу прибутку від реалізації ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»

Показники	2021	По базису на фактично реалізовану продукцію	2022	Відхилення (+/-)			Темп зростання, %		
				По базису - 2021	2022 - По базису	2022р. від 2021р.	По базису - 2021	2022 - По базису	2022р. від 2021р.
Реалізація продукції в оптових цінах підприємств (без ПДВ)	4607	5477	1146	-870,0	-4331,0	-3461,0	-15,9	-79,1	-75,1
Собівартість продукції	4014	5530	1293	-1516,0	-4237,0	-2721,0	-27,4	-76,6	-67,8
Прибуток від реалізації продукції	593	-53	-147	646,0	-94,0	-740,0	-1218,9	177,4	-124,8

Слід зазначити, що за аналізований період відбулося зменшення обсягу реалізованої продукції на 75,1 %, при цьому собівартість продукції також зменшилася на 67,8 %.

Так само за даний період, як свідчать дані таблиці, зменшилась сума прибутку від реалізації продукції на 740,0 тис. грн. або на 124,8 %. Це негативна тенденція для підприємства, отже необхідно розрахувати та оцінити

вплив окремих факторів на прибуток: відпускних цін, обсягу реалізованої продукції, змін у структурі й асортименті та собівартості.

Вплив на прибуток відпускних цін на реалізовану продукцію (ΔP_1) обчислимо за формулою:

$$\Delta P_1 = N_1 - N_{1,0} \quad (3.1)$$

де N_1 – реалізація у звітному році в цінах звітного року;

$N_{1,0}$ – реалізація у звітному році в цінах минулого року.

Визначимо вплив цього фактора на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»:

$$\Delta P_1 = 1146,0 \text{ тис. грн.} - 5477,0 \text{ тис. грн.} = -4331,0 \text{ тис. грн.}$$

Вплив на прибуток змін в обсязі реалізованої продукції (ΔP_2) визначимо за формулою:

$$\Delta P_2 = P_0 * (k_1 - 1) \quad (3.2)$$

де k_1 – коефіцієнт зростання обсягу реалізації продукції у відпускних цінах;

P_0 – прибуток, одержаний у минулому році, у цінах і за собівартістю минулого року.

Коефіцієнт зростання обсягу реалізації продукції у відпускних цінах обчислюється за формулою:

$$k_1 = N_{1,0} / N_0 \quad (3.3)$$

де $N_{1,0}$ – реалізація у звітному році в цінах минулого року;

N_0 – реалізація у звітному році в цінах звітного року.

Визначимо вплив цього фактора на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»:

$$k_1 = 5477,0 \text{ тис. грн.} / 4607,0 \text{ тис. грн.} = 1,1888$$

$$\Delta P_2 = 593,0 \text{ тис. грн.} * (1,1888 - 1) = 112,0 \text{ тис. грн.}$$

Вплив на прибуток змін у структурі та асортименті реалізованої продукції (ΔP_3) визначається за формулою:

$$\Delta P_3 = P_{1,0} - P_0 * k_1 \quad (3.4)$$

де $P_{1,0}$ – прибуток, одержаний від фактично реалізованої продукції у звітному році у цінах і за собівартістю минулого року;

P_0 – прибуток, одержаний у минулому році, у цінах і за собівартістю минулого року.

Визначимо вплив цього фактора на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»:

$$\Delta P_3 = -53,0 \text{ тис. грн.} - 593,0 \text{ тис. грн.} * 1,1888 = -768,0 \text{ тис. грн.}$$

Вплив на прибуток собівартості продукції (ΔP_4) обчислюється за формулою:

$$\Delta P_4 = S_{1,0} - S_1 \quad (3.5)$$

де $S_{1,0}$ – фактична собівартість реалізованої продукції;

S_1 – фактична собівартість реалізованої продукції за звітний рік у цінах і тарифах минулого року.

Визначимо вплив цього фактора на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»:

$$\Delta P_4 = 1293,0 \text{ тис. грн.} - 5530,0 \text{ тис. грн.} = -4237,0 \text{ тис. грн.}$$

Узагальнений вигляд впливу окремих показників-факторів на зміну прибутку за аналізований період представлено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Результати факторного аналізу прибутку ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»

Показники-фактори, що впливають на прибуток	Зміна прибутку, тис. грн.
Відпускні ціни	-4331
Обсяг реалізації продукції	112
Структура та асортимент продукції	-768
Собівартість продукції	-4237
Разом	-9224

Як свідчать дані табл. 3.2, загальна зміна прибутку від реалізації становить -9224,0 тис. грн. Наведені в табл. 3.6 розрахунки дають змогу зробити висновок, що на зменшення прибутку значний вплив мали зміни в структурі та асортименті продукції на 768,0 тис. грн. і зменшення собівартості на 4237,0 тис. грн.

За аналізом абсолютних показників фінансової стійкості на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» за 2019-2022 рр. спостерігається нестійкий фінансовий стан, така ситуація на підприємстві спричинена наявністю незначної частки в структурі оборотних активів запасів.

Проте в цілому на підприємстві протягом аналізованого періоду відносні показники фінансової стійкості, ліквідності, ділової активності, рентабельності не відповідали нормативним показникам, та на підприємстві відбувається зменшення виручки від реалізації та прибутку.

Отже підприємство відчуває брак власних коштів для фінансування поточної діяльності і розширення обсягу виробничих потужностей. Отримання банківських кредитів не є доцільним, адже ставки за кредитами достатньо високі, це свідчить про те, що підприємствам кредити брати не вигідно, так як виплати за кредитами знижують прибуток.

Це дозволяє зробити висновок, що підприємство потребує збільшення власних ресурсів і прискорення оборотності.

Наявність значного обсягу запасів, які забезпечують абсолютну фінансову стійкість на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ», обтяжують баланс підприємства, проте зменшення їх обсягу не є доречним, адже підприємство таким чином може втратити абсолютно стійкий фінансовий стан.

Це означає, що підприємству необхідно оптимізувати товарний асортимент таким чином, щоб оборотність була достатньо високою. Це дозволить вивільняти кошти з обороту і направляти їх на подальше фінансування оборотних активів.

Прискорення оборотності – це додаткові виробничі та фінансові цикли, що призводять до збільшення виручки. Тобто при прискоренні збільшується виручка і собівартість, постійні витрати зростають повільніше або взагалі не змінюються (так як обсяг запасів можна і не збільшувати, відповідно більша частина постійних витрат не зміниться), що призводить до збільшення прибутку та рентабельності.

У зв'язку з вищесказаним ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» при виборі оптимального товарного асортименту при нестабільному фінансовому стані варто виконувати наступні дії: аналіз фінансового стану підприємства; розрахунок показників оборотності окремих товарних груп підприємства; вибір

оптимального товарного асортименту – ґрунтується на товарних групах, на які є додатковий порівняно з обсягом продажів у минулому році попит.

Рис. 3.2. Алгоритм методу формування оптимального товарного асортименту за допомогою оборотності товарних запасів на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»

Розглянемо формування оптимального асортименту за допомогою методу врахування оборотності. Алгоритм даного методу представлений на рис. 3.2.

Проведемо оптимізацію товарного асортименту ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ». На першому етапі необхідно здійснити аналіз фінансового стану підприємства. Аналіз ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та ділової активності, досліджений у другому розділі даної роботи. Другий етап – аналіз оборотності товарних запасів. Асортимент продукції ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» поділяється на 4 товарні групи: масло солодковершкове «Селянське» (1), що складає 35 % в загальному обсязі

продаж; сир твердий Український (2), питома вага якої 35 %; маргарин (3) в структурі займає 11 %; масло 73% жирності (4), частка якого становить 22 %.

Проаналізуємо оборотність товарних груп ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» (табл. 3.3)

Таблиця 3.3

Оборотність товарних груп ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»

Товарна група	Середня вартість запасів	Виручка	Коефіцієнт оборотності
1	167,4	401,1	2,4
2	112,6	316,2	2,8
3	83,6	172,2	2,1
4	97,9	256,4	2,6
Всього:	462	1146	2,5

Підприємство прагне, щоб жодна товарна група не домінувала в загальному товарообігу, що можна визначити виходячи з показників виручки кожної товарної групи. Але якщо звернути увагу на середню вартість товарних запасів, то очевидно що вони значно відрізняються. Це виражається в коефіцієнті оборотності, який значно вище по 2-ій групі, ніж по 3-ій.

Третій етап – зміна товарного асортименту. Виходячи з мотивації формування оптимальної структури капіталу за критерієм забезпечення фінансової стійкості, доцільним є не тільки розрахунок значень фінансових важелів за фінансовим та майновим аспектами структуризації капіталу, а й порівняння отриманих значень. Щоб зробити висновок щодо правильності формування як майнової, так і фінансової структури капіталу, необхідним є визначення групи показників платоспроможності підприємства.

На наш погляд, при оцінці оптимальної цільової структури капіталу підприємства за визначенням рівня грошового забезпечення його зобов'язань домінантним у групі показників платоспроможності є коефіцієнт абсолютної платоспроможності підприємства.

Коефіцієнт абсолютної платоспроможності показує, якою мірою всі поточні зобов'язання підприємства, забезпечені готовими засобами платежів, що є в нього на певну дату. Розрахунок коефіцієнта абсолютної платоспроможності (КАП) здійснюється за формулою:

$$\text{КАП} = (\text{ГК} + \text{ФІ})/\text{ПЗ} = \text{АФ}/\text{ПЗ} \quad (3.6)$$

де ГК – грошові кошти та їх еквіваленти в національній та іноземній валюті;

ФІ – фінансові інвестиції;

ПЗ – поточні зобов'язання.

Саме на основі розрахунку цього показника уможлиблюється здійснення оцінки відповідності розміру частки майна підприємства в грошовій формі певним нормативним значенням. Мінімальне значення показника становить приблизно 0,2, а максимальне – 0,5. Отже рекомендоване значення коефіцієнта абсолютної платоспроможності є таким:

$$0,2 \leq \text{КАП} \leq 0,5 \quad (3.7)$$

Виходячи з виокремлених граничних значень коефіцієнта платоспроможності, можна виділити границі величини майна підприємства в грошовій формі, яка є максимально сприятливою для ефективності ведення господарської діяльності. Таким чином, здійснивши ряд математичних перетворень, отримуємо наступну нерівність:

$$0,2 \leq \text{АФ}/\text{ПЗ} \leq 0,5 \quad (3.8)$$

тобто:

$$\text{ПЗ} * 0,2 \leq \text{АФ} \leq \text{ПЗ} * 0,5 \quad (3.9)$$

Отримана нерівність дає можливість оцінити оптимальність забезпечення підприємства наявними грошовими коштами [17].

На ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» дана нерівність буде мати наступний вигляд:

$$3604 \text{ тис. грн.} * 0,2 \leq 13,5 \text{ тис. грн.} \leq 3604 * 0,5$$

$$721 \text{ тис. грн.} \leq 13,5 \text{ тис. грн.} \leq 1802 \text{ тис. грн.}$$

Очевидно, що нерівність не виконується.

Отже, у плановому періоді необхідно збільшити розмір майна підприємства в грошовій формі як мінімум на 707,5 тис. грн., для того щоб ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» змогла негайно розрахуватися з поточним зобов'язаннями, в разі звернення кредиторів.

Тому у плановому році потрібно змінити товарний асортимент товариства таким чином, щоб виконувалася нерівність, при чому загальна сума запасів не змінювалася, адже зменшення її розміру може призвести до втрати платоспроможності підприємства і відсутності у нього коштів для розширення виробництва, а надлишкова – буде перешкоджати розвитку, обтяжуючи витрати підприємства.

Щоб коефіцієнт абсолютної платоспроможності прийняв необхідне значення, розмір грошових коштів має становити приблизно 707,5 тис. грн.

Тобто виручка має збільшитися на 1411 тис. грн. (так як середнє значення розраховується діленням на 2), при цьому вся додана виручка направляється в грошовий фонд.

Таблиця 3.4

**Змінений товарний асортимент і виручка ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА
СИРОВАРНЯ» у плановому 2025 році**

Товарна група	Середня вартість запасів	Виручка	Коефіцієнт оборотності
1	167,4	911,1	5,4
2	112,6	716,8	6,4
3	83,6	472,2	5,6
4	97,9	456,4	4,7
Всього:	462	2557	5,5

Таким чином, можна оптимізувати товарний асортимент, збільшуючи загальний об'єм продажу, та відповідно виручку від реалізації, не змінюючи при цьому товарних запасів, а відповідно і витрат на їх утримання.

Отже, здійснивши факторний аналіз прибутку, нами було виявлено, що на зменшення чистого прибутку в динаміці найбільший вплив має неефективна структура та асортимент продукції.

Запропонована оптимізація товарного асортименту відбувалася без зміни обсягу запасів та їх оборотності, збільшення запасів може обтяжити баланс, а зменшення запасів може спричинити втрату абсолютної фінансової стійкості, яка спостерігалася на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» у 2022 році.

Таким чином, оптимізувавши товарний асортимент, виручка від

реалізації збільшилась на 1411 тис. грн., що в свою чергу вплине на збільшення прибутку підприємства, який є основним джерелом формування власних фінансових ресурсів.

Отже, отриманий прибуток можна спрямувати на формування власного капіталу підприємства, що збільшить фінансову незалежність і стійкість ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ».

Оскільки позитивним чинником фінансової стійкості на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» є наявність джерел формування запасів, а негативним фактором – величина запасів, то основними способами виходу з нестійкого і кризового фінансового станів будуть: поповнення джерел формування запасів і оптимізація їх структури, а також обґрунтоване зниження рівня запасів.

Цього можна досягти наступними способами: збільшення реального власного капіталу за рахунок збільшення розміру статутного капіталу, а також за рахунок накопичення нерозподіленого прибутку (застосовується в тому випадку, якщо підприємство не несе непокриті збитки за аналізований період, інакше особливих результатів дати не може); розробка грамотної фінансової стратегії підприємства, яка б дозволила підприємству залучати, як короткострокові, так і довгострокові позикові кошти, при цьому підтримуючи оптимальні пропорції між власним і позиковим капіталом; перегляд середньозважених величин запасів продукції на складах на день, тиждень, місяць. Зниження рівня запасів відбувається в результаті планування залишків запасів, а також реалізації невикористаних товарно-матеріальних цінностей. Завищений розмір запасів, впливає на кредиторську заборгованість, що відповідно несприятливо для підприємства.

Також позитивний вплив на покращення фінансової стійкості ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» може надати: посилення роботи зі стягнення дебіторської заборгованості, в результаті якої відбувається підвищення частки грошових коштів, прискорення оборотності оборотних коштів, зростання забезпеченості власними оборотними засобами; прискорення оборотності

дебіторської заборгованості і як наслідок більш ритмічні надходження коштів від дебіторів, збільшення «запасу міцності» за показниками платоспроможності тощо.

Отже, для підвищення фінансової стійкості ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» необхідно вишукувати резерви по збільшенню темпів нагромадження власних джерел, забезпеченню матеріальних оборотних засобів власними джерелами.

Крім того, необхідно знаходити найбільш оптимальне співвідношення фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробництва та реалізації продукції, а також витрати по його розширенню та оновленню.

3.2. Розробка комплексу заходів підвищення фінансової стійкості на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»

На сучасному етапі трансформації суспільства, коли в сукупному національному багатстві країни зростає доля людського капіталу, а розвиток підприємств стає можливим лише за умов створення нових знань та випуску високотехнологічної продукції з високими споживчими якостями, питання фінансової стійкості стає основною умовою здійснення інноваційної діяльності.

Стратегія розвитку ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» в епоху когнітивної економіки вимагає значних довгострокових вкладень, що за умов відсутності фінансової стійкості підприємства стає нереальною.

В умовах кризових явищ від фінансової стійкості напряду залежить перспективна платоспроможність даного підприємства.

Розробка стратегії забезпечення фінансової стійкості ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» повинна бути пов'язана з формуванням стратегічних фінансових цілей, які визначаються з урахуванням загроз втрати

фінансової стійкості підприємства і способів їх попередження.

Формування стратегії забезпечення фінансової стійкості підприємства має базуватися на корпоративних стратегіях розвитку з метою удосконалення забезпечення капіталом і рухом коштів у довгостроковій перспективі. Вирішальною є головна стратегія, спрямованість якої впливає на зміст функцій забезпечення стійким станом.

Враховуючи життєвий цикл підприємств, стратегія фінансової стійкості і методика її реалізації повинна бути такою, щоб підприємство могло в кожній точці зрілості мати нову стадію зародження конкурентних переваг. Тому в даний час для розробки фінансової стратегії підприємства використовуються спеціальні методики.

Апробація основних з них нами була проведена за даними ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» з метою встановлення можливості їх застосування для розробки стратегії забезпечення фінансової стійкості підприємств:

1. Матриця фінансових стратегій Ж. Франсона та І. Романе.
2. Матриця фінансових стратегій, що формується на основі економічної доданої вартості та внутрішнього та сталого темпів зростання підприємства.

Матриця фінансових стратегій Ж. Франсона та І. Романе ґрунтується на розрахунку трьох коефіцієнтів: результат господарської діяльності (РГД); результат фінансової діяльності (РФД); результат фінансово-господарської діяльності (РФГД). Матриця допомагає спрогнозувати «критичний шлях» підприємства на майбутній час, намітити допустимі межі фінансового ризику і виявити поріг можливостей підприємства.

Квадрати 1, 2 і 3 (головна діагональ матриці) є зоною рівноваги. Над діагоналлю (квадрати 4, 5, 6) знаходиться зона успіхів, в якій значення показників позитивні і відбувається створення ліквідних засобів. Чистий грошовий потік стійко позитивний, фінансовий ризик мінімальний. Під діагоналлю (квадрати 7, 8, 9) знаходиться зона дефіцитів, в ній відбувається споживання ліквідних засобів і значення показників негативні.

Розглянемо можливі положення підприємства на матриці фінансової стратегії і можливі шляхи їх зміни.

Квадрат 1. Батько сімейства. Темпи зростання обороту нижче за можливих. Існують резерви. Можливий перехід в квадрати 4, 2 і 7.

Квадрат 2. Стійка рівновага. У цій ситуації підприємство знаходиться в стані фінансової рівноваги і має найбільшу кількість можливих варіантів зміни фінансового положення: квадрати 1, 4, 7, 5, 3, 8.

Квадрат 3. Нестійка рівновага. Стан характеризується відсутністю власних вільних засобів і використанням повернутого капіталу. Ситуація може спостерігатися після виконання інвестиційного проекту. Можливі шляхи виходу 8, 2 і 5.

Квадрат 4. Рантьє. Наявність вільних засобів для здійснення проектів при використанні позикового капіталу. Перехід в квадрати 1, 2, 7.

Квадрат 5. Атака. Надлишок власних засобів, дозволяє розширити свій сегмент ринку. Перехід в 2 і 6.

Квадрат 6. Материнське суспільство. Надлишок ліквідних засобів. Компанія має можливість створення і фінансування дочірніх підрозділів. Перехід в 4 або 5.

Квадрат 7. Епізодичний дефіцит. Дефіцит ліквідних засобів через неспівпадіння термінів надходження і витрачання засобів. Перехід в 1, 2, 8.

Квадрат 8. Дилема. Є дефіцит ліквідних засобів, що частково покривається за рахунок запозичення. Перехід в 2, 7, 9.

Квадрат 9. Криза. Кризовий стан підприємства. Необхідність зменшувати усі інвестиції або дробити підприємство. Потреба у фінансовій підтримці. Можливий перехід в 8 або 7. Проте, необхідно відзначити негативні тенденції, які можуть створити труднощі в перспективі. ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» у значному обсязі не вистачає власних оборотних коштів. Знос основних фондів може незабаром перейти критичну межу і поставити підприємство перед проблемою виживання. Таким чином, поточний фінансовий стан підприємства таїть в собі різноманітні дії фінансових ризиків.

Результат фінансово-господарської діяльності підприємства у 2022 р. вийшов негативним, тому потрапляє в область діагоналі – кризовий стан. Така ситуація характерна для дев'ятого квадрата матриці стратегії забезпечення фінансової стійкості підприємства (рис. 3.3).

З метою поліпшення фінансового стану ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ», необхідно звернути увагу на забезпечення дебіторською та кредиторською заборгованістю. Для виходу підприємства із квадрата 9 та переходу у позицію, наприклад, квадрат 7 або квадрат 8 можна порекомендувати наступні заходи:

1. Подальше скорочення дебіторської заборгованості. З цією метою необхідно зробити наступне:

	РФД « 0	РФД \approx 0	РФД « 0
РГД « 0	Квадрат 1 «Батько сімейства»	Квадрат 4 «Рантьє»	Квадрат 6 «Материнське суспільство»
РГД \approx 0	Квадрат 7 «Епізодичний дефіцит»	Квадрат 2 «Стіяка рівновага»	Квадрат 5 «Атака»
РГД « 0	Квадрат 9 «Криза»	Квадрат 8 «Дилема»	Квадрат 3 «Нестійка рівновага»

Рис. 3.3. Матриця стратегії забезпечення фінансової стійкості ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»

- жорсткіше контролювати стан розрахунків з покупцями за відстроченими (простроченими) заборгованостями;
- по можливості орієнтуватися на більше число покупців, щоб зменшити ризик несплати одним або декількома покупцями;
- стежити за співвідношенням дебіторської та кредиторської

заборгованості, оскільки перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською призводить до неплатоспроможності підприємства;

2. Збільшення власних засобів підприємства шляхом залучення інвестицій.

3. Переглянути структуру забезпечення фінансами, що може дати більш ефективне використання грошових ресурсів.

4. Відновити основні засоби.

5. Планувати свою діяльність і одержувати від неї прибуток.

6. Звернути увагу на збільшення короткострокових зобов'язань, оскільки це може стати причиною зниження фінансування і надійності перед кредиторами, що може призвести до банкрутства.

Використання даної матриці дозволяє ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» адекватно приймати рішення щодо комплексного використання всіх фінансових ресурсів, спрямованих на досягнення цілей фінансової стратегії.

В межах запропонованої матриці можна розглядати проблему співвідношення цілей і ресурсів розвитку підприємства у динаміці, надаючи можливість формулювати фінансову стратегію, пріоритетні сфери розвитку, що забезпечують її реалізацію і модифікують фінансову стратегію у результаті зміни важливих параметрів функціонування підприємства.

Показник EVA є досить важливим в процесі пошуку напрямів забезпечення фінансової стійкості підприємства, оскільки, якщо EVA з року в рік росте, власник відчуває збільшення та примноження капіталу.

Якщо темпи зростання EVA починають падати, то це повинно викликати неспокій у власника. Якщо ж EVA стала негативною, треба шукати шляхи виправлення ситуації.

Розраховані показники свідчать, що ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» 2019-2022 рр. у матриці фінансових стратегій займало лівий нижній квадрат, для якого є характерним руйнування вартості підприємства при наявності надлишку грошових коштів.

Разом із цим, 2022 р. характеризується зміною положення підприємства у матриці в лівий верхній квадрат, для якого є характерним помірний розвиток підприємства, що дає можливість підприємству нарощувати та підтримувати темпи зростання за рахунок власних ресурсів.

Отже, з позиції забезпечення фінансового розвитку ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» найбільш бажаним є перехід у квадрат 4 згідно матриці фінансовий стратегій Ж. Франсона та І. Романа, який характеризується зростанням обсягів виробництва продукції.

Виходячи з вищенаведеного, ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» можна рекомендувати стратегію поступового розвитку, яка характерна для більшості підприємств.

Такий тип стратегії передбачає спрямування суб'єкта господарювання на поступове нарощення обсягів діяльності, зростання прибутковості та покращення його основних фінансових і виробничо-економічних показників й характеристик, забезпечення стабільного фінансового стану.

Фінансовий аспект такої стратегії полягає у:

- визначенні оптимального рівня співвідношення залучених і власних коштів для підтримки поточної платоспроможності підприємства на належному рівні;
- зростанні рівня рентабельності продукції за рахунок зниження її собівартості;
- збільшення обіговості обігових коштів тощо.

При впровадженні в роботу ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» даної стратегії, можна скористатися, зокрема такими способами:

- обсяги упаковки продукції повинні бути змінені. Це може бути як збільшення її (покупець побачить якусь економію), так і навпаки, зменшення (товар буде купуватися покупцями значно частіше);
- посилення інтенсивності рекламування продукції за допомогою всіляких акцій, лотерей, дегустації, конкурсів та інше;
- гнучка цінова політика;

- найбільш активні продавці продукції підприємства повинні бути заохочені певними подарунками або грошима;
- якщо є можливість і певна причина, то можна впливати на конкурентів через місцеві органи влади.

<ol style="list-style-type: none"> 1. Використовувати надлишок коштів для прискореного зростання. 2. Реалізація нових проектів, покупка діючих підприємств. 3. Спрямувати надлишок коштів на виплату власникам. 	Створення вартості EVA > 0	<ol style="list-style-type: none"> 1. Скоротити утримання із прибутку. 2. Залучити додатковий капітал: емісія акцій, отримання позик. 3. Знизити темп зростання.
Надлишок грошових коштів $g < SGR$		Дефіцит грошових коштів $g > SGR$
<ol style="list-style-type: none"> 1. Розподілити частину грошових коштів, решту спрямувати на підвищення рентабельності. 2. Переглянути структуру капіталу, домогтися зниження його вартості. 3. Якщо вжиті заходи не дають ефекту, вийти з бізнесу. 	Руйнування вартості EVA < 0	<ol style="list-style-type: none"> 1. Змінити стратегію, провести реструктуризацію бізнесу. 2. Здійснити реінжиніринг всіх бізнес-процесів. 3. Якщо вжиті заходи не дають ефекту, вийти з бізнесу.

**Рис. 3.4. Матриця фінансових стратегій і темп зростання ТОВ
«ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»**

У результаті аналізу фінансової стійкості ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» було виявлено, що стійкість підприємства протягом 2019-2022 років відносилася до кризового стану. Водночас, також були виявлені негативні тенденції, що ведуть до подальшого ослаблення фінансової стійкості в майбутньому.

Аналіз та забезпечення дебіторською заборгованістю передбачає контроль за оборотністю коштів у розрахунках. Прискорення оборотності коштів в динаміці розглядається, як позитивна тенденція.

Загальна схема контролю за дебіторською заборгованістю, як правило, включає в себе кілька етапів:

Етап 1. Задається критичний рівень дебіторської заборгованості; всі розрахункові документи, які відносяться до заборгованості, що перевищує критичний рівень, підпадають під перевірку в обов'язковому порядку.

Етап 2. Із розрахункових документів здійснюється контрольна вибірка.

Етап 3. Перевіряється реальність сум дебіторської заборгованості у відібраних документах. Зокрема можуть направлятися листи контрагентам з проханням підтвердити реальність проставленої в документі суми.

Однією з ключових проблем ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» на сьогоднішній день є проблема дефіциту грошових коштів, тобто високоліквідних активів.

Таблиця 3.5

**Заходи, що спрямовані на підвищення фінансової стійкості ТОВ
«ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»**

Заходи	Напрями
1. Посилення контролю та аналізу дебіторської заборгованості	Розробка ефективної методики надання комерційного кредиту замовникам та інкасації коштів
2. Факторингові операції	Прискорення заборгованості оборотності та інкасації дебіторської
3. Спонтанне фінансування	Стимулювання замовників до прискорення оплати наданих їм послуг, залучення нових клієнтів
4. Створення резерву сумнівних боргів	Попередження виникнення втрат у зв'язку з виникненням фінансових труднощів у клієнтів
5. Здійснення короткострокових фінансових вкладень за рахунок нерозподіленого прибутку	Отримання додаткового доходу

Це обумовлено активним наданням комерційного кредиту клієнтам та відсутністю жорсткого контролю за інкасуванням наданих комерційних кредитів.

На підприємстві існують значні внутрішні резерви та механізми, що дозволяють управляти дебіторською заборгованістю більш ефективно і отримати додаткові обігові кошти.

Щоб ефективно управляти дебіторською заборгованістю, ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» необхідно виконувати наступні рекомендації:

- 1) контролювати стан розрахунків з клієнтами та своєчасно пред'являти позовні заяви;
- 2) орієнтуватися на якомога більшу кількість замовників з метою

зменшення ризику несплати одним або кількома великими споживачами;

3) стежити за відповідністю кредиторської та дебіторської заборгованості.

Основними напрямками політики прискорення та підвищення ефективності розрахунків є використання факторингових операцій та спонтанного фінансування.

Для реалізації факторингових операцій рекомендується передати банку-фактору дебіторську заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги клієнтів ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ», представлених у табл. 3.6.

Також необхідно переглянути максимальні терміни відстрочки платежів для цих клієнтів у бік збільшення щоб уникнути виникнення регресу.

Як видно з табл. 3.6 для передачі фактору були обрані найбільш крупні боржники ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» (сукупно за 2019-2022 роки), які в той же час є найбільш великими і постійними клієнтами.

Таблиця 3.6

Дебітори ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ», рекомендовані для роботи через факторингову компанію

Дебітори	Сума дебіторської заборгованості, тис. грн.	Максимальний строк відтермінування платежу за договором, днів	Рекомендований строк відтермінування платежу, днів
Булка	57,15	1	15
Най-най	46,40	1	15
Сільпо	44,86	1	15
АТБ	54,42	1	15
Разом	202,81	X	X

У табл. 3.7 представлені умови надання факторингових послуг обслуговуючим банком для ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ».

Таблиця 3.7

Тарифи банку на факторингове обслуговування

Послуга	Тариф
Факторингове фінансування, %	19
Забезпечення дебіторською заборгованістю, %	0
Обробка документів, %	1,5

Передбачається, що у 2025 році відбудеться зростання обсягу продажів у розмірі 33% за рахунок розширення ринку збуту, залучення нових клієнтів на постійній основі та розширення асортименту продукції.

У табл. 3.6 розрахуємо ліміт фінансування, витрати і утворення додаткового доходу при використанні факторингу ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» в прогностному періоді.

Таблиця 3.8

Аналіз ефективності використання факторингу ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» в 2025 році за обраною категорією дебіторів

Показник	Результат
Середньомісячний торговий оборот, тис. грн.	2297,29
Відстрочення платежу за договором надання послуг, днів	15
Загальний ліміт фінансування, тис. грн.	1148,64
Розмір фінансування, %	90
Факторингове фінансування, %	1,584
Комісія за факторингове фінансування, тис. грн.	245,63
Комісія за обробку документів, %	0,125
Комісія за обробку документів, тис. грн.	1,44
Загальні витрати на факторинг, тис. грн.	247,06
Рентабельність продажів, %	2,62
Коефіцієнт відношення валового прибутку до собівартості, %	0,23
Додатковий дохід за 15 днів, тис. грн.	17,50
Додатковий дохід за рік, тис. грн.	425,92

Як видно з табл. 3.8, річний дохід від використання факторингу за вирахуванням витрат на його здійснення складе 425,92 тис. грн., що підтверджує ефективність його застосування на досліджуваному підприємстві.

Порівняємо показники дебіторської заборгованості після впровадження описаних заходів (табл. 3.9).

Як видно з табл. 3.9, завдяки застосуванню факторингу, середньорічна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги зменшиться на 126,8 тис. грн., кількість оборотів, здійснюваних нею за рік збільшиться на 245,3, а період погашення скоротиться і складе 1 день.

Отримані результати підтверджують ефективність застосування факторингу на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ».

Розв'язок завдання зниження дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги вимагає гнучкого поєднання як жорстких заходів щодо її стягнення, так і методів стимулювання постійних клієнтів. На практиці для такого поєднання використовується метод спонтанного фінансування – надання знижок покупцям за скорочення термінів розрахунків.

Таблиця 3.9

Порівняння показників дебіторської заборгованості до та після впровадження факторингу на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»

Показник	Величина показника до впровадження факторингу	Величина показника в 2025 р.	Абсолютне відхилення
Виручка-нетто, тис. грн.	27460,8	36522,9	9062,1
Середньорічна дебіторська заборгованість, тис. грн.	226,4	99,6	-126,8
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, оборотів	121,3	366,6	245,3
Період погашення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, днів	3,0	1,0	-2,0

Спонтанне фінансування є вигідним як для постачальника, так і для покупця.

Більше того, воно дозволяє отримати деякі непрямі вигоди: поліпшується ліквідність балансу і всі фінансово-економічні показники ефективності роботи ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»; формується позитивний імідж підприємства, що дбає про своїх клієнтів; спонтанне фінансування, як метод фінансового менеджменту, сприяє зниженню дебіторської заборгованості ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ».

3.3. Вдосконалення методики оцінювання фінансової стійкості на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»

Політика забезпечення фінансовою стійкістю полягає в тому, щоб не просто забезпечувати абсолютну або нормальну фінансову стійкість, а й сприяти її стабільності в довгостроковому періоді. Виходячи з аналізу фінансового стану на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» не здійснюється забезпечення фінансовою стійкістю, адже абсолютні показники весь час коливаються і не просліджується стабільна тенденція до утримання абсолютної фінансової стійкості, яка спостерігалась на підприємстві у 2021 та 2022 роках.

Також існує чітка невідповідність типу фінансової стійкості її відносним показникам, які повністю суперечать абсолютним, і за аналізований період не відповідають навіть нормативним показникам. Таким чином, необхідно дослідити об'єктивність розрахунків щодо фінансової стійкості у 2021 та 2022 роках та зробити висновок на основі отриманих результатів.

Відносні показники – це найбільш відомий та поширений інструмент аналізу. Коефіцієнти дозволяють оцінити залежність між різними складовими фінансової звітності, наприклад, активами та зобов'язаннями чи витратами та надходженнями, а також їх динаміку. Проте нормативні значення фінансових коефіцієнтів залежать від галузевих особливостей підприємства, його розмірів (мається на увазі, величина річного доходу та середньорічна вартість активів), а також загальний стан економіки, фаза економічного циклу.

Недоліком застосування аналізу з допомогою коефіцієнтів є складність щодо остаточного висновку про стійкість підприємства, оскільки загальна картина за показниками часто неоднорідна. Так, якщо за одним параметром підприємство відповідає нормативним значенням, то за іншими спостерігається зворотна ситуація. Це своєрідний дестабілізаційний чинник, який лише посилює суб'єктивність думки самого аналітика, тобто його схильність вважати певний параметр головним або брати його до уваги меншою мірою.

Таким чином, нами пропонується використання бального методу оцінки

відносних показників фінансової стійкості, за яким кожному коефіцієнту, в залежності від наближення до нормативного показника, присвоюється відповідний бал. Розрахунок бального методу оцінки фінансової стійкості наведений в табл. 3.10. Бали за основними показниками підсумовуються і підприємству присвоюється відповідний клас, за яким визначається сукупний по показникам рівень фінансової стійкості, платоспроможності та ризику:

I клас – фінансово абсолютно стійке підприємство, кредити якого підкріплені інформацією, яка дозволяє бути впевненим у поверненні боргів та виконанні зобов'язань у відповідності з договором. Ліквідність та платоспроможність перебуває у нормальному стані.

Таблиця 3.10

**Класифікація бального методу оцінки фінансової стійкості ТОВ
«ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»**

Показник	Границі класів відповідно до критеріїв					
	I клас	II клас	III клас	IV клас	V клас	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,5 і > = 20 балів	0,4 і > = 16 балів	0,3 = 12 балів	0,2 = 8 балів	0,1 = 4 бали	< 0,1 = 0 балів
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,5 і > = 18 балів	1,4 = 15 балів	1,3 = 12 балів	1,2 : 1,1 = 9 : 6 балів	1,0 = 3 бали	< 0,1 = 0 балів
Коефіцієнт поточної ліквідності	2 і > = 16,5 балів	1,9 : 1,7 = 15 : 12 балів	1,6 : 1,4 = 10,5 : 7,5 балів	1,3 : 1,1 = 6,6 : 1,8 балів	0,4 = 1 бал	< 1 = 0 балів
Коефіцієнт автономії	0,6 і > = 17 балів	0,59 : 0,54 = 16,2 : 12,2 балів	0,53 : 0,43 = 11,4 : 7,4 балів	0,47 : 0,41 = 6,6 : 1,8 балів	0,4 = 1 бал	< 0,4 = 0 балів
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	0,5 і > = 15 балів	0,4 = 12 балів	0,3 = 9 балів	0,2 = 6 балів	0,1 = 3 бали	< 0,1 = 0 балів
Коефіцієнт фінансової незалежності в частині формування запасів і витрат	1 і > = 13,5 балів	0,9 = 11 балів	0,8 = 8,5 балів	0,7 : 0,6 = 6,0 : 3,5 балів	0,5 = 1 бал	< 0,5 = 0 балів
Мінімальне значення	100	85,2 : 66	63,4 : 56,5	41,6 : 28,3	14	-

II клас – підприємство з нормальною фінансовою стійкістю, яке демонструє невеликий рівень ризику по кредитах та зобов'язанням, свідчить про незначну слабкість фінансових показників. Підприємства даного класу не розглядаються як ризикові. Платоспроможність та ліквідність підприємства перебуває у нормальному стані.

III клас – фінансово нестійке підприємство, на якому не передбачається

втрата засобів, проте повне погашення процентів при виконанні зобов'язань є сумнівним.

IV клас – передкризовий стан, підприємство потребує особливої уваги, так як присутній ризик втрати платоспроможності.

V клас – кризове підприємство найвищого рівня ризику, практично не платоспроможне.

Застосуємо бальний метод оцінки фінансової стійкості до ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» (табл. 3.11)

Таблиця 3.11

Оцінка показників фінансової стійкості ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» за 2019 – 2022 роки за бальним методом

Показник	2019 рік		2020 рік		2021 рік		2022 рік	
	Значення	Бал	Значення	Бал	Значення	Бал	Значення	Бал
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,036	0	0,005	0	0,003	0	0,002	0
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,363	0	0,057	0	0,036	6	0,002	0
Коефіцієнт поточної ліквідності	0,883	0	0,323	3	0,172	7,5	0,150	6
Коефіцієнт автономії	0,68	0	0,31	0	0,20	1	0,80	0
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	0,37	0	0,91	0	3,15	6	5,18	6
Коефіцієнт фінансової незалежності в частині формування запасів і витрат	0,41	0	0,53	1	1,39	13,5	1,89	13,5
Всього	-	0	-	4	-	34	-	25,5

Проаналізувавши відносні показники фінансової стійкості за бальним методом, можна стверджувати про скрутне становище на підприємстві. У 2019, 2020 роках ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» відносилось до V класу, найгіршого, який свідчить про кризову ситуацію, про не здатність розраховуватися із своїм зобов'язаннями та вважається неплатоспроможності. У 2021 році підприємство коливалось між IV – V класом за бальним методом оцінки фінансової стійкості, його сукупний бал становив – 25,5.

На нашу думку, у 2022 році ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» більш наближений до IV класу.

Отже, ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» перебуває у передкризовому становищі, його фінансова стійкість послаблена і існує значний ризик втрати платоспроможності.

Таким чином, за бальним методом оцінки фінансової стійкості ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» перебуває у достатньо скрутному становищі, наближеному до втрати платоспроможності та стійкості в загалом.

Існує велика кількість методик оцінки фінансової стійкості підприємства, але найбільш відомими є розрахунок абсолютних та відносних показників.

З метою надання об'єктивної оцінки фінансової стійкості підприємства ми пропонуємо застосування комплексного методу, який дає змогу прослідкувати причини зміни фінансової стійкості в залежності від змін складових інтегрального показника.

Фінансова стійкість підприємства – це здатність підприємства на основі ефективного забезпечення створити рівновагу між власними та залученими коштами, а також розподілити та використати свої фінансові ресурси так, щоб забезпечити збільшення рентабельності та можливість розвитку підприємства за умови збереження плато- та кредитоспроможності.

Саме виходячи із даного визначення, можна стверджувати про взаємозалежність величини чистого прибутку підприємства та показників його фінансової стійкості.

Насамперед, з метою встановлення взаємозалежності між прибутковістю підприємства та показниками фінансової стійкості підприємства результативною ознакою (y) було обрано величину чистого прибутку (збитку).

Факторними ознаками (x) першорядно було обрано показники фінансової стійкості, а саме: середньорічну вартість запасів (x_1), величину залученого капіталу (x_2), робочий капітал підприємства (x_3), коефіцієнт покриття (x_4), коефіцієнт автономії (x_5), коефіцієнт фінансового левериджу (x_6), коефіцієнт Бівера (x_7).

Враховуючи дослідження мультиколінеарності та результати аналізу крокової регресії, доцільно про виключити з моделі наступні фактори: залучений капітал (x_2); коефіцієнт покриття (x_4), оскільки за ступенем впливу він перебуває на останньому місці, окрім того зв'язок коефіцієнта покриття із чистим прибутком виявився оберненим; коефіцієнт автономії (x_5). Та

відповідно залишено в моделі такі фактори, як коефіцієнт фінансового левериджу (x_6), робочий капітал (x_3), запаси (x_1) та коефіцієнт Бівера (x_7).

Проте, досліджуючи фінансову стійкість, використовувався показник власного оборотного капіталу. Виходячи з рівняння балансу, результат розрахунку робочого капіталу буде збігатись зі значенням власного оборотного капіталу.

Тому надалі абсолютний показник «робочий капітал» було замінено відносним показником «частка власного оборотного капіталу у валюті балансу», який розраховуємо шляхом ділення величини власного оборотного капіталу на валюту балансу.

Окрім того, замінено також абсолютний показник запасів (x_1) на відносний показник достатності основного джерела покриття запасів, оскільки його позитивне значення свідчить про абсолютний тип фінансової стійкості підприємства. Даний показник розраховуємо шляхом ділення величини власного оборотного капіталу на величину запасів.

Коефіцієнт фінансового левериджу, який показує співвідношення довгострокового та власного капіталів замінили коефіцієнтом фінансової стійкості, що розраховується шляхом ділення власного капіталу на залучений капітал. Даний показник можна розрахувати для будь-якого підприємства, навіть якщо в його балансі немає довгострокових зобов'язань. Окрім того, в побудованій моделі спостерігається прямий зв'язок між чистим прибутком та коефіцієнтом фінансового левериджу, що не зовсім відповідає логіці фінансового аналізу, проте пояснюється особливістю досліджуваної вибірки.

Отже, для побудови моделі доцільно використовувати такі чотири показники: x_1 – співвідношення власного оборотного капіталу та запасів ($K_{свок}$); x_2 – співвідношення власного оборотного капіталу та валюти балансу ($K_{свокб}$); x_3 – коефіцієнт фінансової стійкості ($K_{фс}$); x_4 – коефіцієнт Бівера ($KБ$).

Отже, одержано рівняння регресії:

$$y = -4530,3 + 8629,755x_1 - 26043,13x_2 - 461,0367x_3 + 13125,36x_4$$

Матриця парних коефіцієнтів кореляції показує, що між чистим прибутком та всіма факторами спостерігається прямий зв'язок, тобто чим вищим є значення кожного окремого фактора, тим вищим є чистий прибуток.

Найбільш тісним виявився зв'язок між чистим прибутком та коефіцієнтом співвідношення власного оборотного капіталу і запасів (x_1), а найслабшим – зв'язок між чистим прибутком та коефіцієнтом фінансової стійкості (x_3).

Після перевірки побудованої нами економіко-статистичної моделі взаємозв'язку чистого прибутку та показників фінансової стійкості на адекватність процесу фінансової стійкості за допомогою коефіцієнта множинної детермінації (R^2) та F – критерію Фішера, потрібно дану модель вважати адекватною та такою, що дає можливість прогнозувати фінансову стійкість підприємств залежно від зміни коефіцієнта фінансової стійкості, співвідношення власного оборотного капіталу та запасів, частки власного оборотного капіталу у валюті балансу та коефіцієнта Бівера, а також для розрахунку нормативних значень окремих показників.

Наступним кроком для побудови моделі комплексної оцінки фінансової стійкості є обґрунтування оптимальних меж цих показників. Першим показником є коефіцієнт співвідношення власного оборотного капіталу та запасів. Окремі автори, як, наприклад, Артеменко В.Г. та Беллендир М.В., Лахтіонова Л.А., Крамаренко Г.О., пропонують розраховувати співвідношення власного оборотного капіталу та запасів, що називають коефіцієнтом забезпечення матеріальних запасів. При цьому наводяться оптимальні значення 0,6 – 0,8.

Значення показника, що не перевищує 1, свідчить про те, що підприємство перебуває в абсолютно стійкому фінансовому становищі, а саме такого стану і повинно прагнути підприємство.

На нашу думку, виходячи із проведеного аналізу, нормативне значення співвідношення власного оборотного капіталу та запасів необхідно встановити на рівні 1 та, відповідно, чим вищим є його величина, тим краще. Отже, $x_1 > 1$.

Коефіцієнт фінансової стійкості або, як його називає Філімоненков О.С.

коефіцієнт фінансової стабільності, повинен мати мінімальне значення 1, що свідчитиме про стійкий фінансовий стан підприємства та його відносну незалежність від зовнішніх фінансових джерел. Проте виходячи з тверджень інших авторів, співвідношення власного та залученого капіталу може коливатися в межах від 0,5 до 9,5. При цьому середнє арифметичне значення становить 5. Саме тому вважаємо доцільним встановити оптимальне значення коефіцієнта фінансової стійкості (x_3) на рівні 5.

Таке значення і вище підтверджуватиме абсолютну стійкість підприємства.

Ознакою формування незадовільної структури балансу є таке фінансове становище підприємства, у якого протягом тривалого часу коефіцієнт Бівера не перевищує 0,2, що відображає небажане скорочення частки прибутку, яка спрямовується на розвиток виробництва. Методичні рекомендації з виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій щодо приховування банкрутства, фіктивного банкрутства або доведення до банкрутства пропонують оптимальне значення коефіцієнта Бівера, яке рівне 0,4. Отже, $x_4 < 0,4$.

Стосовно частки власного оборотного капіталу в майні підприємства, то сучасна література не пропонує оптимальних значень даного показника. Проте, виходячи з логіки фінансового аналізу, можна стверджувати, що позитивним є зростання даного коефіцієнта.

Для розрахунку оптимальної межі використаємо результати проведеного вище дослідження та виведену нами формулу взаємозв'язку чистого прибутку та показників фінансової стійкості. При цьому, значення чистого прибутку прирівнюємо до 0.

Отже, одержимо такий результат:

$$\begin{aligned}
 y &= -4530,3 + 8629,755x_1 - 26043,13x_2 - 461,0367x_3 + 13125,36x_4 \\
 0 &= -4530,3 + 8629,755 \cdot 1 - 26043,13x_2 - 461,0367 \cdot 1 + 13125,36 \cdot 0,4 \\
 26043,13 x_2 &= -4530,3 + 8629,755 - 2305,1835 + 5250,144 \\
 26043,13 x_2 &= -7044,4155
 \end{aligned}$$

$$X_2 = 0,27049$$

Отже, значення коефіцієнта співвідношення власного оборотного капіталу та валюти балансу (x_2) в точці безбитковості повинно наближатись до 0,27. Саме тому, на нашу думку, оптимальним значенням даного показника є рівень 0,27.

Для комплексної оцінки фінансової стійкості підприємств ми пропонуємо застосовувати таку модель:

$$Z = x_1 * x_2 * x_3 * x_4 \quad (3.10)$$

де Z – це інтегрований показник оцінки фінансової стійкості підприємства.

Добуток оптимальних значень коефіцієнта співвідношення власного оборотного капіталу та запасів (x_1), коефіцієнта співвідношення власного оборотного капіталу та валюти балансу (x_2), коефіцієнта фінансової стійкості (x_3) та коефіцієнта Бівера (x_4) становить:

$$1 * 0,27 * 5 * 0,4 = 0,54$$

У такий спосіб, оптимальне значення Z -показника повинно бути не менше 0,54. Це свідчатиме про абсолютно стійке фінансове становище підприємства. Відхилення від норми в меншу сторону свідчатимуть про порушення фінансової стійкості.

Під час розрахунку значення інтегрованого показника не можна повністю покладатись на цифру 0,54 і поділяти підприємства на стійкі й нестійкі.

Для визначення типу фінансової стійкості необхідно враховувати значення кожної складової запропонованої моделі, адже від'ємні значення окремих коефіцієнтів при добутку можуть утворювати додатні, що свідчатиме про абсолютну стійкість підприємства.

Виходячи саме з таких міркувань, ми визначили такі види фінансової стійкості:

1) абсолютний вид фінансової стійкості (інтегрований показник $Z > 0,54$ за умови, що всі факторні ознаки мають значення > 0). Даний тип свідчить про те, що підприємство забезпечене власним оборотним капіталом, діяльність є

прибутковою, а власних коштів є значно більше, аніж залучених;

2) нормальний вид фінансової стійкості (інтегральний показник Z коливається в межах від 0 до 0,54, а факторні ознаки x_1 , x_2 , та x_4 мають позитивне значення). Даний тип стійкості свідчить про те, що підприємство недостатньо забезпечене власним оборотним капіталом, працює прибутково, проте значення окремих показників нижче від оптимального;

3) нестійкий за структурою капіталу (інтегрований показник $Z > 0$, проте факторні ознаки x_1 та x_2 мають від'ємне значення). Даний тип фінансової стійкості свідчить про те, що підприємство працює прибутково, проте структура капіталу не є задовільною, про що свідчить відсутність власного оборотного капіталу;

4) нестійкий за результатом діяльності (інтегрований показник $Z < 0$, при цьому факторні ознаки x_1 та x_2 мають додатне значення, а x_4 – від'ємне). Цей вид стійкості показує, що підприємство працює збитково, але має в наявності власний оборотний капітал;

5) кризовий вид фінансової стійкості (інтегрований показник $Z < 0$, при цьому факторні ознаки x_1 , x_2 та x_4 мають від'ємне значення). Даний вид стійкості вказує на те, що підприємство працює збитково, має незадовільну структуру капіталу, в тому числі нестачу власних оборотних коштів.

Отже, розглянемо модель комплексної оцінки фінансової стійкості на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» за 2020 – 2022 роки та прогнозований 2025 р. (табл. 3.12).

Виходячи з даних таблиці, можна зробити висновок, що за аналізований період на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» інтегральний показник фінансової стійкості з кожним роком погіршувався.

Це свідчить про нестійкий вид фінансової стійкості, низьку прибутковість, але наявність власного оборотного капіталу. На негативне значення інтегрального показника більшою мірою вплинув коефіцієнт Бівера.

**Розрахунок інтегрального показника фінансової стійкості ТОВ
«ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» за 2020-2022 роки та прогнозований 2025р.**

Показник	Роки			
	2020	2021	2022	Прогнозований 2025
X ₁	0,53	1,38	0,89	+
X ₂	0,08	0,24	0,22	-
X ₃	0,32	0,67	0,50	+
X ₄	0,01	-0,03	-0,02	+
Z	0,0001	-0,0067	-0,0020	+

Необхідно відмітити, що результати проведених розрахунків відповідають відносним показникам фінансової стійкості та аналізу фінансового стану ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» в цілому, які свідчили про нестабільну ситуацію на підприємстві.

Таблиця 3.13

Класифікація підприємств за ознаками фінансової стійкості

Балансові пропорції по рівню фінансової стійкості			
Абсолютна стійкість	Нормальна стійкість	Нестійкий стан	Кризовий стан
$OA > BOK + DK + K3$	$OA = BOK + DK + K3$	$OA > BOK + DK + (K3 - D3)$	$OA < BOK + DK + K3$
Балансове співвідношення по стабільності фінансової стійкості			
Поточна $A\Phi \geq K3'$	Поточна $D3 + A\Phi \geq K3'$	Поточна $3 + D3 + A\Phi \geq K3'$	Поточна $3 + D3 + A\Phi \geq K3'$
Короткострокова $A\Phi \geq K3' + KK$	Короткострокова $D3 + A\Phi \geq K3' + KK$	Короткострокова $3 + D3 + A\Phi \geq K3' + KK$	Короткострокова $3 + D3 + A\Phi < K3' + KK$
Довгострокова $A\Phi \geq K3' + KK + DK$	Довгострокова $D3 + A\Phi \geq K3' + KK + DK$	Довгострокова $3 + D3 + A\Phi \geq K3' + KK + DK$	Довгострокова $3 + D3 + A\Phi < K3' + KK + DK$

Таким чином, дана модель, на нашу думку, відповідає дійсному стану підприємства, а також є досить простою у використанні, не потребує складних розрахунків, значної кількості інформації (достатньо лише двох форм фінансової звітності) та дає змогу прослідкувати причини зміни фінансової стійкості в залежності від характеру змін величин кожної складової запропонованої формули, а, виявивши причини, можна коригувати та

спрямовувати діяльність для підвищення фінансової стійкості.

Отже, за абсолютними показниками та інтегральною методикою оцінки фінансової стійкості можна зробити висновок про абсолютну фінансову стійкість підприємства у 2022 році. Проте забезпечення фінансовою стійкістю повинне забезпечувати не лише її високий рівень в поточному періоді, але й на перспективу. Що б дізнатися про можливість підприємства утримувати стійкий фінансовий стан необхідно застосувати класифікацію підприємств за ознаками фінансової стійкості.

Таблиця 3.14

**Визначення стабільності фінансової стійкості на ТОВ
«ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» за 2020 – 2022 роки та прогнозований
2025 р.**

Фінансова стійкість	Роки			
	2020	2021	2022	Прогнозний 2025
Абсолютна	-	-	-	-
Нормальна	-	594=-1872+2466	499=-2587+3086	-
Нестійка	-	-	-	1899>720+(1182-627)
Кризова	915<-829+1148	-	-	1899<720+1182
Балансове співвідношення по стабільності фінансової стійкості				
Поточна	6 < 515	4 < 519	5 < 311	34 < 891
Короткострокова	6 < 515	4 < 519	5 < 311	34 < 891+89
Довгострокова	6 < 515	4 < 519	5 < 311	34 < 891+89

В основі класифікації підприємства за рівнем фінансової стійкості є балансова модель підприємства «актив-капітал». В залежності від фактичних співвідношень, які склалися в даній системі з'являється можливість розрізнити підприємства за ознаками фінансової стійкості, тобто за її рівнем стабільності (табл.3.13).

Запропонована класифікація за рівнем фінансової стійкості та стабільності має більш аргументовані балансові співвідношення, які установлені в аналізі ліквідності активів і прогнозі можливості банкрутства.

Отже виходячи з даної моделі оцінки фінансової стійкості на ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» у 2020 – 2022 роках спостерігався нестійкий

фінансовий стан. Подальші нерівності свідчать про здатність підприємства утримувати дане становище у короткостроковій та довгостроковій перспективі, що і підтверджується подальшими розрахунками показників в наступних роках, в порівнянні з попередніми.

ВИСНОВКИ

У даній кваліфікаційній роботі викладені теоретичні та практичні проблеми оцінювання фінансової стійкості промислового підприємства та розробки заходів її підвищення (на прикладі ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ»).

Тому, проведений в ході дослідження аналіз дозволяє зробити наступні висновки:

1) фінансова стійкість промислового підприємства – це такий стан його рахунків, який гарантує його платоспроможність. Це комплексне поняття, яке перебуває під впливом різноманітних фінансово-економічних факторів, які треба враховувати при прийнятті фінансового вибору. Стабільність фінансів на підприємстві може бути забезпечена за умови постійної реалізації та одержання виручки, достатньої за обсягом, щоб виконувати свої зобов'язання. Водночас для розвитку підприємства необхідно, щоб після здійснення всіх розрахунків і зобов'язань у нього залишався такий розмір прибутку, який би дав змогу розвивати виробництво й виводити його на конкурентоздатний рівень. Тобто загальна стійкість підприємства передбачає насамперед такий рух його грошових потоків, який забезпечив би постійне перевищення доходів над витратами.

2) фактори, які впливають на фінансову стійкість промислового підприємства, класифікуються за такими ознаками: за місцем виникнення (зовнішні, внутрішні); за важливістю результату (основні, другорядні); за структурою (прості, складні); за часом дії (постійні, тимчасові). Фінансова стійкість передбачає здатність підприємства зберігати нормальний режим функціонування за найважливішими фінансово-економічними показниками і має розглядатися як результуюча категорія, що характеризує рівень стійкості роботи підприємства, його здатність забезпечити стабільні показники діяльності й ефективно адаптуватися до змін у зовнішньому та внутрішньому середовищах. Класифікація факторів фінансової стійкості промислового

підприємства, яка запропонована у бакалаврській роботі, відрізняється від традиційно застосовуваних введенням критерію керованості факторами фінансової стійкості інструментами фінансового менеджменту, відповідно до якого виявлені не керовані підприємством зовнішні фактори (інфляція, коливання валютних курсів, податкова система, політика держави, місткість ринку, конкурентне середовище в галузі, попит на продукцію, економічна стабільність), частково керовані (вимоги кредиторів, банкрутство боржників, промислова політика регіону) і керовані внутрішні фактори (структура активів і капіталу, ціна капіталу, рівень використання основних засобів, інвестиції, конкурентоспроможність продукції, зовнішньоекономічна діяльність, питома вага дебіторської та кредиторської заборгованості, величина і структура витрат підприємства, рівень запасів і готової продукції, збалансованість грошових потоків, політика забезпечення оборотними активами).

3) удосконалення методичних підходів до оцінювання фінансової стійкості промислового підприємства належить до найважливіших проблем фінансового аналізу, оскільки недостатня фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності та відсутності фінансових ресурсів для забезпечення розвитку підприємства. Для характеристики фінансової стійкості підприємства використовується система абсолютних і відносних показників. Найбільш узагальнюючими абсолютними показниками фінансової стійкості є відповідність або невідповідність джерел коштів для формування запасів і затрат, тобто різниця між сумою джерел коштів і сумою запасів і витрат. Забезпечення фінансовою стійкістю промислового підприємства є системою принципів та методів розроблення і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням постійного зростання прибутку, збереженням платоспроможності і кредитоспроможності, підтриманням фінансової рівноваги. Забезпечення фінансовою стійкістю промислового підприємства орієнтоване сьогодні переважно на розв'язання короткострокових проблем. У цих умовах поширеними є зміни завдань, пріоритетів діяльності, рішень, наслідком чого є недосконалість структури показників фінансової стійкості,

зниження її рівня. Основи забезпечення фінансовою стійкістю підприємства визначають об'єкт і суб'єкт забезпечення, його мету, завдання, функції та принципи з урахуванням впливу внутрішніх і зовнішніх факторів, а також критерії ефективності забезпечення, дозволяють більш послідовно й системно вирішувати проблему підвищення ефективності забезпечення цією стороною фінансового становища в процесі реалізації виробничих, інвестиційних, фінансових стратегій розвитку в довгостроковій перспективі в ринкових умовах господарювання.

4) об'єктом дослідження було обрано ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ». Воно має нестійке фінансове становище. За результатами аналізу та оцінки ефективності фінансово-господарської діяльності можна зробити висновок, що за період, що аналізувався ефективність фінансово-господарської діяльності ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» знижується.

5) проведений аналіз показників фінансової стійкості ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» продемонстрував, що за аналізований період всі показники не відповідали нормативним значенням. Загалом всі відносні показники свідчать про низьку стійкість фінансового стану ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ».

6) забезпечення фінансовою стійкістю підприємства пропонуємо здійснювати за наступними напрямками. По-перше, проведення аналізу та контролю за структурою капіталу. По-друге, необхідно управляти обсягом реалізації продукції підприємства і рівнем прибутковості продажу.

7) для розвитку ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» необхідне підвищення його фінансової стійкості та платоспроможності, а також економічного потенціалу, щоб власний капітал завжди знаходився в зоні стійкого зростання, усуваючи тим самим негативний вплив фінансового важеля. Одним з істотних компонентів фінансової стійкості підприємства є наявність у нього фінансових ресурсів, достатніх для розвитку конкурентоздатного виробництва. Аналіз прибутку підприємства дав нам можливість виявити, що на його зменшення суттєво вплинула неоптимальна

структура та асортимент продукції підприємства. В даній роботі було запропоновано оптимізувати товарні групи ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» так, щоб у структурі запасів переважали запаси по тим групам, які користується найбільшим попитом серед споживачів, і тим самим зменшити їх розмір по менш споживаним товарним групам. Дані перетворення забезпечать платоспроможність підприємству, збільшать прибуток, частина якого буде направлена на поповнення власного капіталу. Отже, за допомогою запропонованого методу ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» покращить структуру пасивів та активів, при цьому на підприємстві збережеться абсолютна фінансова стійкість, а відносні показники наблизяться до нормативних значень.

8) визначення положення підприємства за допомогою матриці фінансових стратегій Ж. Франсона та І. Романа та матриці фінансових стратегій, що формується на основі EVA та внутрішнього і сталого темпів зростання підприємства ми дійшли до висновку, що ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» можна рекомендувати стратегію поступового розвитку. Фінансовий аспект такої стратегії полягає у визначенні оптимального рівня співвідношення залучених і власних коштів, зростанні рівня рентабельності продукції за рахунок зниження її собівартості, збільшення обіговості обігових коштів тощо. Метод спонтанного фінансування рекомендовано застосувати до клієнтів з порівняно невеликою дебіторською заборгованістю. Реалізація продукції цим клієнтам носить періодичний, нерегулярний характер, отже, найкращим стимулюючим фактором для прискорення розрахунків для них буде надання знижок за оплату рахунків до настання критичного терміну. Це також буде для ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» одним із способів залучення клієнтів для роботи на постійній основі.

9) бальна оцінка відносних показників фінансової стійкості ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» дала нам змогу виявити нестійкий фінансовий стан на підприємстві протягом 2019-2022 років. Інтегральний показник, розрахований на основі комплексної оцінки фінансової стійкості, свідчив про

нестійкий вид фінансової стійкості за останні 4 роки функціонування підприємства. Оцінка стабільності фінансової стійкості товариства дала можливість зафіксувати збереження фінансової стійкості ТОВ «ПОДІЛЬСЬКА СИРОВАРНЯ» на перспективу в нестійкому стані.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анисимова Г. С. Вплив структури капіталу на фінансово-економічний стан промислового підприємства [Текст] / Г. С. Анисимова // Економічний стан підприємства – 2019. – № 1. – С. 96 – 102.
2. Башнянин Г.І. Фінансова стійкість суб'єктів господарювання та шляхи її покращення / Г.І. Башнянин // Економіка і суспільство. – 2015. – № 1. – С.65–68.
3. Башнянин Г.І. Фінансова стійкість суб'єктів господарювання та шляхи її покращення / Г.І. Башнянин, І.В. Лінтур // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2016. – Вип. 2 (02). – С. 98–101.
4. Білик М.Д. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.В. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька – К.: КНЕУ, 2015. – 592 с.
5. Бень Т.Г. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства / Т.Г. Бень, С.Б. Довбня // Фінанси України. – 2019. – № 6. – С. 53–61.
6. Боримська К.П. Удосконалення підходів до аналізу оптимальності структури власного капіталу акціонерних товариств – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua>.
7. Борщук І.В. Показники фінансової стійкості як складова виміру ефективності функціонування підприємства / І. В. Борщук, О. В. Глушко // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2016. – № 22. – С. 17–21.
8. Бурденко І.М. Фінансова стійкість підприємств торгівлі та її забезпечення в умовах трансформації національної економіки / І.М. Бурденко // Вісник ОДЕУ. – 2018. – №2. – С.40–45.
9. Гайдар С.М. Коефіцієнтний підхід до оцінки фінансової стійкості підприємств / С.М. Гайдар // Торгівля і ринок: зб. наук. праць. – 2019. – №27. – С. 443-449.
10. Гапак Н.М. Особливості визначення фінансової стійкості підприємства / Н.М. Гапак, С.А. Капштан // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – 2016. – Випуск 1 (42). – С. 191–196.

11. Гапак Н.М. Особливості визначення фінансової стійкості підприємства / Н.М. Гапак, С.А. Капштан // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – 2017. – Вип. 2 (46). – С. 121–127.
12. Гізатулліна О.М. Фінансова стійкість підприємства: економічна сутність та методика оцінки / О.М. Гізатулліна // Прометей. – 2018. – № 2. – С. 239–244.
13. Гізатулліна О. М. Фінансова стійкість підприємства: економічна сутність та методика оцінки / О. М. Гізатулліна // Прометей. – 2017. – № 4. – С. 115–121.
14. Глушко О. В. Фінансова стійкість як категорійне поняття / О.В. Глушко // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України : збірник науково-технічних праць. – 2015. – Вип. 21.18. – С. 171–175.
15. Городинська Д. Економічна стійкість підприємства / Д. Городинська // Актуальні проблеми економіки. – 2018. – № 10 (42). – С. 141–146.
16. Грабовецький Б.Є. Економіко-методичне забезпечення оцінки достатності фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах господарювання / Б.Є. Грабовецький, І.В. Шварц, Стригуль Л.С.// Електронне наукове фахове видання. Серія «Глобальні та національні проблеми економіки». – Миколаїв. – 2018. – Вип. 10. – С. 516–520.
17. Давиденко Н.М. Фінансова стійкість підприємства аграрної сфери / Н.М. Давиденко // Вісник КНТЕУ. – 2019. – № 2. – С. 50–58.
18. Данильчук І.В. Рефінансування дебіторської заборгованості як засіб підвищення платоспроможності підприємств на сучасному етапі / І.В. Данильчук // Економічний вісник університету. – 2017. – Вип. 20 (1). – С. 58–63.
19. Данильчук І. Сутність фінансового стану підприємства та пошук управлінських рішень щодо забезпечення його ефективності / І. Данильчук // Економічний вісник університету. – 2018. – № 17/2. – С. 188–191.
20. Дем'яненко М.Я. Теоретико-методологічні аспекти розвитку

концепції фінансово-економічного захисту підприємств в аграрній сфері / М.Я. Дем'яненко, І.Ю. Гришова // Ukraine – EU. Modern technology, business and law: collection of international scientific papers : in 2 parts. Part 1. Modern priorities of economics, management and social development. Environmental protection collection. – Chernihiv, CNUT, 2018, pp. 107–110.

21. Довгань Л.Є. Стратегічна стійкість у системі стратегічного управління підприємством / Л.Є. Довгань, Г.А. Мохонько // Актуальні проблеми економіки: науковий економічний журнал. – К.: Національна академія управління, 2017. – № 11 (113) – С. 115–122.

22. Докієнко Л.М. Управління фінансовою стійкістю підприємств торгівлі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.07.05 – Економіка торгівлі та послуг / Л.М. Докієнко. – Київ, 2015. – 23 с.

23. Домбровська Л.В. Зміцнення фінансової стійкості підприємства шляхом оптимізації структури капіталу / Л.В. Домбровська // Ефективна економіка. 2017. – № 2. – С. 1–6 Режим доступу: <http://www.economy.ayka.com.ua/?op=1&z=2731>.

24. Єлецьких С.Я. Удосконалення процесу управління фінансово стійким розвитком промислового підприємства / С.Я. Єлецьких // Економіка промисловості. – 2017. – № 3-4(59-60). – С. 74–80.

25. Загородна О. Діагностика фінансового стану і стійкості функціонування підприємств / О. Загородна, В. Серединська // Вісник ТНЕУ. – 2017. – № 3. – С. 20–24.

26. Зазуляк Х.С. Фінансова стійкість підприємства та фактори, що впливають на неї / Х.С. Зазуляк // Студентський науковий вісник «Керівник. ІНФО». – 2017. – С. 34–38.

27. Іваницька О.В. Управління фінансовою стійкістю як складовою економічної політики санації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 – «Економіка та управління підприємствами» / О.В. Іваницька. – Київ, 2014. – 20 с.

28. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: Навч. посіб. / В.М.

Івахненко. – К.: Знання-Прес, 2016. – 208 с.

29. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / Ю.М.Тютюнник. – К.:Знання, 2017. – 815 с.

30. Карпенко Г. Шляхи удосконалення фінансового стану підприємства /Г.Карпенко // Економіка держави. – 2018. – № 1. – С. 61–62.

31. Кизим М.О. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства : Монографія. / М.О. Кизим, В.А. Забродський, В.А. Зінченко, Ю.С. Копчак – Харків: «ІНЖЕК», 2019. – 144 с.

32. Коваленко В.В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика : навч. посіб. / В.В. Коваленко. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2016. – 228 с.

33. Козлова О.С. Методика оцінки фінансової стійкості підприємства /Козлова О.С. // Молодий вчений. – 2017. – № 10 (50). – С. 914–918.

34. Косарева І.П. Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства /І.П. Косарева, А.С. Бут // Молодий вчений. – 2017. – № 4. – С. 678–682.

35. Косарева І.П. Удосконалення системи управління фінансовою стійкістю підприємств / І.П. Косарева, Є.М. Удовика // Глобальні та національні проблеми економіки (електронне наукове видання). – 2018. – № 23. – С. 246–251. – Режим доступу: <http://globalnational.in.ua/archive/23-2018/48.pdf>.

36. Костецький В. Сутнісно-теоретичні підходи до визначення фінансового забезпечення діяльності підприємства / В. Костецький // Галицький економічний вісник. – 2019. – № 4(29). – С. 135–145.

37. Котляр М. Аналіз ліквідності як важливий етап оцінки фінансової стійкості підприємства / М. Котляр // Вісник ТНЕУ. – 2018. – № 4. – С. 120–124.

38. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств : навч. посіб. / Коробов М.Я. – К.: Знання, 2017. – 378 с.

39. Марцин В.С. Надійність, платоспроможність та фінансова стійкість – основні складові оцінки фінансового стану підприємства / В. С. Марцин // Економіка. Фінанси. Право. – 2019. – № 7. – С. 26–30.

40. Мисак Н.В. Стратегічні аспекти досягнення фінансової стійкості підприємства / Н.В. Мисак, О.І. Яценко // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2019. – Вип. 15.5. – С. 384–389.
41. Модель комплексної оцінки фінансової стійкості підприємств – [Електронний ресурс] / Т.М. Бойчак – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/>.
42. Мороз Е. Економічні особливості застосування факторингу в Україні / Е. Мороз, І. Грисюк // Проблеми раціонального використання соціально- економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції. – 2016. – № 3. – С. 47–57.
43. Крюкова І.О. Формування фінансової безпеки агропромислових підприємств / І.О. Крюкова // Облік і фінанси АПК. – 2017. – № 4 (58). – С.41–45.
44. Ловінська Л.Г. Фінансова стійкість організацій як індикатор економічного потенціалу / Л.Г. Ловінська // Фінанси, облік і аудит. – 2016. – № 1(23). – С. 252–259.
45. Лизунова О. М. Управління проблемами покращення фінансового стану підприємства / О.М. Лизунова, О.В. Вискребець, А.О. Коновалова // Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону. – 2016. – № 2. – С. 74–77.
46. Масленніков Є.І. Методологічні та практичні засади дослідження системи управління фінансовою стійкістю промислового підприємства : Монографія. / Є.І. Масленніков. – Одеса: Прес-кур'єр, 2019. – 316 с.
47. Мороз Е. Економічні особливості застосування факторингу в Україні / Е. Мороз, І. Грисюк // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції. – 2018. – № 3. – С. 47–57.
48. Нагорна І. В. Облікове забезпечення оцінки фінансової стійкості підприємства /І.В. Нагорна // Економіка та суспільство. Електронне наукове

фахове видання. – Випуск 3. – Веб-сайт журналу: www.economyandsociety.in.ua.
Мукачєво. – 2016. – С. 534–537.

49. Носова Є.А. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства / А.Є. Носова // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації професійних спілок України. – № 2. – 2017. – С. 58-64.

50. Обуцак Т.А. Сутність фінансового стану підприємства /Т.А. Обуцак // Актуальні проблеми економіки. – 2019. – № 9. – С. 92–100.

51. Овчаренко Р.В. Інформаційне забезпечення та методика оцінювання фінансової стійкості підприємства / Р. В. Овчаренко // Банківська справа. –2019. – № 4. – С. 59–62.

52. Патута О.С. Вплив структури капіталу на фінансову стійкість підприємства / О.С. Патута, К.Є. Пришко // Економіка і суспільство. – 2018. – № 2. – С. 323–327.

53. Поддєрьогін А.М. Фінансова стійкість підприємств в економіці України : Монографія. / А.М. Поддєрьогін, Л.Ю. Наумова. – К.: КНЕУ, 2016. – 184 с.

54. Плиса В.Й. Стратегія управління фінансовою стійкістю підприємства / В.Й. Плиса // Фінанси України. – 2019. – № 11. – С. 36–42.

55. Притуляк Н.М. Ознаки фінансової стійкості – теоретична основа моделювання факторних систем / Н.М. Притуляк // Економіка. Фінанси. Право. – 2018. – № 1. – С. 26–31.

56. Пшик Б.І. Фінансова стабільність: сутність та особливості прояву / Б.І. Пшик // Вісник НТУ. – 2017. – № 138. – С. 91–96.

57. Решитнякова А.В. Управління фінансовою стійкістю підприємства / А.В. Решитнякова // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – С. 139–144.

58. Рудницька О. Шляхи покращення фінансового стану українських підприємств / О. Рудницька, Я. Біленька // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2019. – № 639. – С. 132–138.

59. Сарапіна О.А. Системний аналіз фінансового стану підприємства: методика та напрями вдосконалення /О.А. Сарапіна // Вісник аграрної науки

Причорномор'я. – № 2. – 2017. – С. 47–58.

60. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : Навч. посіб. / Г.В. Савицька – К.: Знання, 2016. – 654 с.

61. Сейсебаєва Н.Г. Методи аналізу і прогнозування банкрутства підприємств / Н.Г. Сейсебаєва // Молодий вчений. – 2018. – № 11. – С. 678–681.

62. Смачило В. Оцінка фінансової стійкості підприємств / В. Смачило, Ю. Будникова // Економічний простір. – 2018. – № 20/2. – С. 35–40.

63. Сосновська О.О. Механізм оцінки фінансової стійкості підприємств / О.О.Сосновська // Економіка: теорія та практика. – 2017. – С. 60–66.

64. Стригуль Л.С. Економіко-методичне забезпечення оцінки достатності фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах господарювання / Л.С. Стригуль // Електронне наукове фахове видання. Серія «Глобальні транснаціональні проблеми економіки» – Миколаїв. – 2018. – Вип. 10. – С. 516–520.

65. Стрішенець О. Аналітичний огляд фінансової стійкості підприємства / О. Стрішенець // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2018. – № 3 – С. 58–65.

66. Тридід О.М. Оцінювання фінансової стійкості підприємства : Монографія. // О.М. Тридід, К.В. Орехова – К.: вид-во Університету БС НБ України, 2017. – 143 с.

67. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз : Навч. посіб. / Ю.М. Тютюнник. – К.: Знання, 2018. – 815 с.

68. Фещенко О.П. Аналіз ліквідності як важливий етап оцінки фінансового стану підприємств / Фінанси, облік і аудит – 2017. – № 19 – С. 212–221.

69. Філонич О.М. Управління фінансовою стійкістю підприємства / О.М. Філонич, Я.О. Дряпа // Економіка і регіон. – № 1 (32). – 2018. – С. 199–202.

70. Фінанси підприємств : Підручник. / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, О.О. Терещенко та ін. – К.: КНЕУ, 2017. – 519 с.

71. Фінансова санація підприємства / В. Фридинський, В. Плотніков, А.

Дерев'янка // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». – 2019. – № 8. – С. 79–83.

72. Фінансовий контролінг : Навч. посіб. / О.О. Терещенко Н.Д. Бабяк., А.Г. Соляник. – К.: КНЕУ, 2019. – 408 с.

73. Чепка В.В. Фінансова стійкість: сутність та фактори впливу / В.В. Чепка // Економіка і суспільство. – 2017. – С. 649–655.

74. Чумак О.В. Механізм інжинірингу при формуванні інформаційного підґрунтя аналізу фінансової стійкості підприємства / О.В. Чумак, І.В. Нагорна // Бізнес-інформ. – 2017. – № 12-2017. – С. 359–364.

75. Хома І.Б. Формування системно-комплексного підходу в оцінці рівня економічної безпеки підприємства / І.Б. Хома // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2018. – № 611. – С. 32–41.

76. Шаблиста Л.М. Фінансова стійкість підприємства: сутність і методи оцінки / Л.М. Шаблиста // Економіка і прогнозування. – 2016. – № 2. – С. 46–58.

77. Шкарлет С.М. Ідентифікація стану економічної безпеки в сучасних умовах інноваційного розвитку підприємств / С.М. Шкарлет // Стратегія розвитку України. – 2017. – № 1-2. – С. 304–315.

78. Яценко В.М. Сутність поняття та методичні підходи до оцінки фінансової стабільності і фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств / В.М. Яценко // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Серія: Економіка і менеджмент. – 2018. – № 1. – С. 8–17.